

اونینچى درس

هدف: "کيم" و "نيمه" سوراق سوژلرینى بىلىش و ايشلهتىش.

- ١- "کيم" سوژى بىلن نېچە گپ توزىنگ.
- ٢- "نيمه" سوژى بىلن نېچە گپ توزىنگ.
- ٣- سوراق گپنинگ آخرىدە قىندهى بېلگى قۇيىلەدى؟

"کيم؟" و "نيمه؟" سوراق سوژلرى

هر تىيلدە سوراق گپلر اوچون خاص سوژلر ايشلهتىلەدى. اوزبېك تىيلدە هم سوراق گپلر اوچون خاص سوژلر بار. شو جملە دن "کيم؟" و "نيمه؟" كىشىلر و نرسەلر اوچون ايشلهتىلەدى؛ مثال صورتىدە:

- قىویلىرى نى دشت دە كيم باقه دى؟

- طیاره نى كىم اوچىرەدى؟
- بازار دن نىمە آلىب كېلدىنىڭىز؟
- قۇلىنىڭىز دەگى نرسە نىمەدىرى؟
- بازارلر ده نىمەلر ساتىلەدى؟

* * *

حىمىتلى اۇقىتۇوچى!

- ١- اۇقووچىلارگە "كىم" و "نىمە" سۆزلىرى اىشلەتىلگەن سوراق گپلرنى تووشۇنتىرىينگ.
- ٢- هر بىر اۇقووچى كە "كىم" و "نىمە" بىلەن يىسلگەن سورا ق گپ نى آيتىپ بېرىنگ.

عىزىز اۇقووچىلار!

- ١- قويىدەگى سوراق گپلرده "كىم ؟" و "نىمە ؟" سۆزلىرى اىشلەتىلگەن دىر. سىز، اولرگە تۇغرى جواب بېرىنگ:

 - كىم سىزلىرگە بوت تىكەدى؟
 - مېز و چوکىلىرىنىڭىز نى كىم يىسەگەن ؟
 - قۇىلرنى كىم باقەدى ؟
 - نانوا نىمە پىشىرەدى ؟
 - تېميرچى نىمە يىسەدى ؟
 - نجار نىمە يىسەدى ؟
 - تىكۈوچى نىمە تىكەدى ؟

- ۲- قوييده‌گى گپلرنينگ بوش جايلىرىنى، بېرىلگەن سۇزلىرىلىن تۈلدىرىنىڭ:
- كتاب، قۇىلر، ايشچىلر، اوقيوچى، چومچوق، اوراق، پىچاق.
 - يولدوز..... نى يخشى اوقييىدى.
 - چۈپان..... نى دشتىدە اوتلەتەدى.
 - اولكە نى..... آباد قىلەدىلر.
 - نوايى ليسمىدە بېش يوز..... درس اوقييىدى.
 - توت درختنىڭ اوستىيگە اون اىكىتە..... قۇندى.
 - دەقان بوغداي نى بىلەن اوردى.
 - او، بىلەن پياز تۈغىرەدى.

سىنىش:

- ۱- اوقيوچىلر، "كيم" و "نيمه" سۇزلىرى بارەسىدە معلومات تاپىبىدىلەمى؟
- ۲- اوقيوچىلر، "كيم" و "نيمه" سۇزلىرى بىلەن سوراق گپ توزەآلەدىلەمى؟

اوى تا پشىرىيغى:

"كيم" و "نيمه" بىلەن نېچە سوراق گپ توزىب، دفترلىرىنىڭىزگە يازىب كېلىنىڭ.

اون بىرىنچى درس

هدف: اىچيملىك سوودن فايدەلنیش و مىكروب حقييده قىسىقە معلومات تاپىش.

- ۱- اريق سووى يخشىمى يا بولاق سووى؟
- ۲- شهر و قىشلاقلىرىنىڭىزدە قودوق بارمۇ؟ قودوق سووى قىندهى دىر؟
- ۳- سوونىنگ نىمە فايدە سى بار؟

ايچيملىك سوو

احمد بىلەن توران، دشت دە اوينر اپدىلر. اوپىن چاغىيده سووسەدىلر. اوشه يېرىنىڭ يقىنلىرىدە بىرارىق سوو آقىب تورر اپدى. چاپىب بارىب، اريق سووى دن ايچماقچى بولدىلر.

معلم صاحب تېمورخان، اولرنى كۈرىب آيتدى:

- أريق سووى نى ايچمنىڭ، كسل بولەسىز.

هولکر، اوشه یېرده تورگن اپدی. حیران بولیب، استاد تېمورخان دن سۇرەدی:

- حرمتلى معلم صاحب! اريق سووی تازه و تىنېق دير. بولر قندهی كسل بوله آله ديلر؟

معلم صاحب تېمورخان آيتدى: شو اريق قىشلاق اىچىدىن آقىب كېلەدی. مردم كېيملىرىنى شو اريقدە يووه ديلر و تورلى چىقىندى لر و كثافتلىرى نىنگ قالدىق لرى نى هم سووگە تىشلەيدىلر. شونىنگ اوچون، بو اريق نىنگ سووی مېكروبلى دير. بو سوو نى اىچگەن كىشى كسل بولەدی.

هولکر آيتدى: معلم صاحب، مېكروب نىمە دير؟

معلم تېمور خان آيتدى: مېكروب، كۆز گە كۈرينىم يىدىگەن كېچكىنە موجود دير. مېكروب اپت و پۇستىمىزگە جايىلشىسە، كسل بولەمиз.

هولکر، معلم صاحب تېمور خان دن سۇرەدی: شوندەي بولسى، بىز قنده-ى سوو نى اىچىشىمىز كېرەك؟

معلم صاحب تېمورخان آيتدى: سىزلى تىنېق و پاكىزە سوونى اىچىشىنگىز كېرەك. چوقور قودوقلر و بولاقلر سووی اپنگ يخشى اىچىملىك سوو حسابلنەدی. چوقور قودوق و بولاق بولمىسە، سوو نى قىنه تىب، اىچىشىنگىز كېرەك. حوض و قودوق قە كلورىن تىشلىسە، مېكروب لرى اولىب، اىچىشگە يىرلى بولەدی. قودوقلر و حوضلر يا ووغىدە ھېج قندهى مكان و حمام نىنگ بولمىسلىگى كېرەك. قودوق و بولاق سوونى اىچىش، بىز نى مېكروب لردن تاپىلەدىگەن كسللىك لردن اسرەيدى.

حمرتلى اوقيتووچى!

- ١- اوقووچيلرگه تورلى سوولر بارهسيده معلومات بېرىنگ.
- ٢- اوقووچيلرگه ميکروب بارهسيده قيسقه معلومات بېرىنگ.
- ٣- اوقووچيلرگه "سا غلام عقل، ساع بدن ده" دېگن ضرب المثل بارهسيده گپيرىنگ.

عزيز اوقووچيلر!

- ١- قوييدهگى ايكى قطار سۆزىردن ھر بىر آتنى، تېگىشلى ايشلىيگە باغلنگ:
- قۇى باقە دى.

- سوت بېرە دى.

- داشتىردى داشتلىيەدى.

- درس اوقيييدى.

- كىيم تىكەدە.

- قۇىلرنى يېدى.

- چوكى يىسىدە.

- بىورى

٢- قوييدهگى سوراق لرگە جواب بېرىنگ:

- داكتىر نىمە قىلەدە ؟

- اوقووچى نىمە قىلەدە ؟

- تىكىوچى نىمە قىلەدە ؟

- ايشچى نىمە قىلەدە ؟

- سىز نىمە قىلەسىز ؟

سىنىش:

١- اوقووچيلر، ايچيملىك سوولر بارهسيده قيسقه معلومات بېرە آله دىلرمى ؟

٢- اوقووچيلر، ميکروب بارهسيده معلومات بېرە آله دىلرمى ؟

اوى تاپشىريغى:

كتابچەلىرىنگىزگە "كىيم" و "نىمە" بىلن توزىلگەن آلتى تە سوراق گپنى يازىب كېلىنگ.

اون ایگینچى درس

هدف: قوش بالەلری نینگ قندهى اولغەيىشى بارەسىدە معلومات تاپىش.

- ۱- موسىچەنى كۈرىب سىزمى؟ نىمەگە اوخشىدى؟
- ۲- تاوغىنگىز بارمى؟ كونىدە نېچە يومورتقە توغىب بېرەدى؟
- ۳- پلگە بولگەن يومورتقەنینگ ايسى قندهى بولەدى؟

قوشلر

قوشلر، يومورتقە بېرۇچى حیوانلر جملەسىدەن دىر. قوشلرنинگ يومورتقەلری كتھ- كىچىكلىكى، آغىرلىكى و رنگى يوزىدەن بىيلىنەدە. قوشلر، معىن چاغدە كورك بولەدىلر، اپرکك و اورغاچى قوش نوبت بىلەن يومورتقە اوستىگە اولتىرەدىلر. يومورتقەلر قوشلر كۆكسى نينگ اىسىقلىكىدە، معىن وقتىدە بالەگە اوزگەرەدى.

مثال صورتىدە: تاوق يومورتقە سى يىگىرمە بىر كوندە، چومچوق

يومورتقه سى يىكىرمە سكىز كوندە، جوچە گە ايلنەدى. كېين جوچە، يومورتقه قابوغىنى يارىب، تىقىرىگە چىقەدى. شوندە، آنه قوش اوز جوچەلىرىگە دان كېلىتىرە باشلەيدى. جوچەلر، آنەلرىنىڭ سېسى نى اپشىتىكچ، آغىزلىرىنى آچەدىلر. آنه قوش، دان نى جوچەلىرىنىڭ آغزىگە بېرىدى. جوچەلر استە-سېكىن اولغەيىب، تېميرقىنات بولەدىلر. سۇنگ، پت چىقىرىب، قناتلرى كۆچگە تۈلىپ، اوچر قوشگە آيلىنەدىلر. اولرگە اوچىش نى آته-آنەلرى اورگىتەدىلر. قوش بالە سى، اوچىش نى اورگىنگەن دن سۇنگ، قنات قاقيب اوچە دى و درختلرنىڭ يالەلىرىگە قۇنەدى.

حرمتلى اوقىتۇرچى!

- 1- قوشلر بارەسىدە معلومات بېرىنگ.
- 2- تورلى قوشلر آتىنى اۇقووچىلەرنىڭ سۇرەنگ.
- 3- قوشلر نىنگ فايىدلەرنى اۇقووچىلەرى بىلدىرىنگ.

عزيز اۇقووچىلار!

- 1- بېش تە يوايى و تۈرتتە اېل بولگەن قوشلر آتىنى تختەگە يازىنگ.
- 2- تاواق يومورتقەسىدەن قىسى يېمكلىرى پىشىرىلەدى ؟ آتلرىنى تختەگە يازىنگ.

سىنىش:

- 1- اۇقووچىلەر، قوشلر تۈغرىسىدە معلومات بېرى ئەلەدىلەمى ؟
- 2- اۇقووچىلەر، يومورتقە دن چىقىن كىچكىنە جوچەلر نىنگ يېمگى و اوچىشى بارەسىدە معلومات تاپىب دىلەمى ؟

اوى تاپشىرىيغى:

اون تە قوش نىنگ آتىنى دفترلىرىنىڭىزگە يازىب كېلىنگ.

اون اوچینچى درس

هدف: پىلە قورتىنى تانىب، اوندن فايدەلىنىش.

- ۱- پىلە قورتىنى كورىب سىزىمى؟ او، قندهى بىر قورت دىرى؟
- ۲- اىپك دن قندهى فايدەلىلدى؟
- ۳- اىپك پۇپلگى نىنگ باشقە پۇپلكلەرنى نىمە فرقى بار؟

پىلە قورتى

اينجو، آنه سىدىن سۇرەدى: آنه جان، اىپك متاع سى قندهى اىپ دن تۈقىلگەن و نىمە اوچون قىمت دىرى؟

اينجو نىنگ آنه سى جواب بېرىدى: اىپك نى قولگە كېلتىريش اوچون كۆپ مەخت قىلىينەدى. شونىنگ اوچون، بەهاسى يوقارى دىرى. اينجو نىنگ آته سى اپركىن اكە صحبت نى دواام اپتتىريپ آيتدى:

قولاق سالینگ، مېن ایپك متاعلر، بارههسيده كۇپراق معلومات بېرە-
من. ایپك تکەلر، ایپك نىنگ اينكىچىكە تالەلرى دن تۈقىلىگەن دىر. بو
تالەلر، پىلە قورتى دن و پىلە قورتى، بىر تورلى پۇپلک نىنگ اوروغىدىن
قۇلگە كېلەدى. پىلە قورتى نىنگ تخمى نى بىر لتهگە اوەرەب، ايسىقراقى
جايىگە قويىھە دىلر. سۇنگ، بىر معىن وقتىدە، پىلە اوروغى كىچىك قورت-
لرگە ايلنەدى. بو پىلە قورتلىنىنگ يېمگى توت درختى نىنگ يېراغى
دىر. پىلە قورتى كىتە بولگىندان سۇنگ، آغزىدىن اىپ چىقىرىپ، تېڭىرەگى
گە اوەرەب غۇزە تشکىل قىلىپ، اوزىنى غۇزە اىچىگە ياشىرەدى.

ايىيم جايلىردا شو غۇزە نى قزان نىنگ قىيىاق سووېگە تىشلەيدىلر. نېچە
وقتدىن سۇنگ، غۇزە نىنگ اىپلرى آچىلەدى. اونى اىلگىچىگە اوەرەب،
آىلنەتىرە دىلر و چىخىگە اوەرەب، قورىتە دىلر. كېيىن اونى اىگىرىپ، بۇيىھە دىلر
و تورلى متاعلر تۈقىپ، كېيمىلر تىكە دىلر. بعضى جايلىردا غۇزەلرنى
قىيىاق سوودۇن چىقىرىپ، كول و يا قۇمگە كۆمە دىلر. بىر مەتدىن سۇنگ،
اونى چىقىرىپ، ايسىق راق سووگە يووه دىلر و اىپگە آسىپ، قورىتە دىلر.
سۇنگىرە، چىلىكلىرىگە اپگىرىپ، اىپك اىپسى دن تورلى متاعلرنى
تۈقىيىدىلر.

ایپك متاعلر كۇپ يوپقە، يومشاڭ و چىرايلى بولەدى. شونىنگ
اوچون قىمت بها دىر.

حرمتلى اوقيتىوچى!

- ١- اىپك متاع بارهسىدە معلومات بېرىنگ.
- ٢- پىلە قورتى و اوندۇن فايدەلىنىش بارهسىدە اوقووچىلەرنى توشۇنتىرىنگ.
- ٣- پىلە قورتى نى اوستىريش و اوينىڭ كۆپھەيتىريشى گە اوقووچىلەرنى تشوقيقلىينىنگ.

عزيزلا اوقووچىلە!

- ١- قويىدەگى گپلەرنى "كيم" و "نيمه" سۆزى بىلە سوراق گپ گە آيلنتىرىنگ:
- اىپك متاع پىلە قورتىدىن قولگە كېلەدى.
- اينجو، پىلە توتىپ دىر.
- پىلە قورتى نىنگ اوروغى پۇپىلک دن حاصل بولەدى.
- اپركىن، اينجوگە پىلە قورتى بارهسىدە معلومات بېردى.

سىنىش:

- ١- اوقووچىلەر، پىلە قورتى بارهسىدە معلومات بېرە آله دىلرمى؟
- ٢- اوقووچىلەر، اىپك متاعلەر حقىدە معلومات تاپىپ دىلرمى؟

اوى تاپشىرىيغى:

متن دن، "كيم" و "نيمه" سۆزلىرى بىلە سوراق گپ توزىلەدىگەن نېچە گپ نى دفترلىرىنىڭىزگە يازىپ كېلىنگ.

اون تۈرتىنچى درس

هدف: صلح و تىنچلىك قدرىنى بىلىپ، اونى اسرەش و اوروش ضررلىنى توشونىب، اونگە قىرشى تورىش.

۱- اوروش بىلن تىنچلىك نىنگ فرقى لرىنى آيتىنگ.

۲- اوروش و تارتىشىو ضررلىرى تۇغرى سىدە سۆزلىنگ.

تىنچلىك

ضررلى دىر هر زمان	اوروش يمان دير يمان
صلح دن امن و امان	بشر تاپر ھېشە
بىزلىرى گە غنيمت دير	صلح يخشى نعمت دير
حاصلى فلاكت دير	اوروش نىنگ يوزى قورسین
قىلىگە ئى عالم نى بى باد	اوروش دن داد و فرياد
صلح و صفا دير بنياد	حيات و سعادت گە

محمد رفيق عنبر

حرمتلى اوقيتىوچى!

- ١- صلح بارهسىدە اوقووچىلر سويمىسىگە يېرىشە سۆزىنگ.
- ٢- اوروش نىنگ يامانلىكىنىي اوقووچىلرگە توشونتىرىينگ.

عزيز اوقووچىلار!

- ١- قويىدەگى مىصرۇلر نىنگ سۆزلىرىنى ايرى- ايرى يازىنگ:
صلح يخشى نعمت دىر بىزلىرىگە غنىمەت دىر
- ٢- اوقووچىلر، صلح بىلن اوروش نىنگ فرقلىرىنى آيتىسىنلر.
- ٣- يەشتىروچى كىشى بارهسىدە قىسقە سۆزىنگ.

: سىنىش

- ١- اوقووچىلر، صلح بارهسىدە معلومات بېرى آله دىلرمى؟
- ٢- اوقووچىلر، اوروش يامانلىكىنىي بىلىپ دىلرمى؟

اوى تاپشىرىيغى:

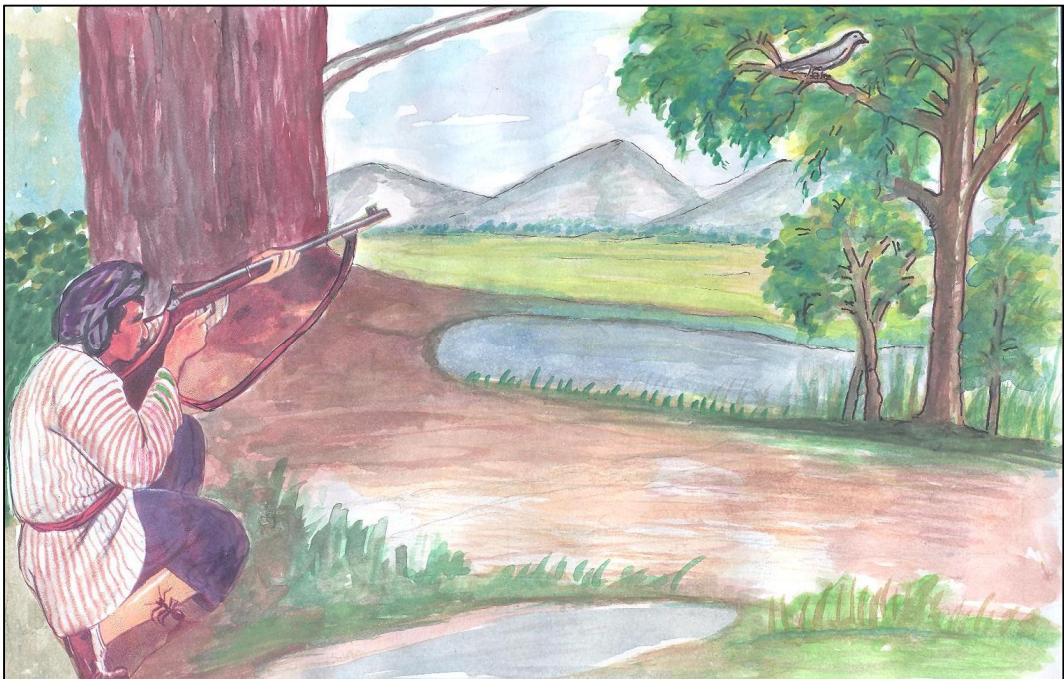
قويىدەگى مىصرۇلر نى كتابچەلىرىنىڭىزگە يازىنگ:

اوروش دن داد و فرياد قىلگە ئى عالم نى برباد
حيات و سعادت گە صلح و صفا دىر بنىاد

اون بېشىنچى درس

هدف: يخشىلىك فايدە سينى بىليلىش و محتاج كىشىلرگە ياردم بېرىش.

- ۱- يخشىلىك بارەسىدە بىرار حكاىيە بىلسىنگىز، آيتىنگ.
- ۲- سىزدە موجود بولگەن بىرنىسى، قوشنىنگىزگە كېرەك بولىپ قالسە، نىمە قىلەسىز؟
- ۳- يخشىلىك بارەسىدە سوزىلنىڭ.

يخشىلىك

بىرkon بىرچومالى(مورچە) كۈلگە توشىب كېتدى. هرقىنچە تلىپىنib اوياق-بوياققە سوزدى، سوو دن چىقە آلمەدى. بىرقوش، درخت شاخچە سىگە اولتىرگەن اپدى. چومالىنىنگ بوحالىنى كۈرىب، يورەگى كۆيدى، درخت دن بىر يپراغ نى اوزىب، چومالىنىنگ آلدىگە تىشىلەدى. چومالى

پیراغ اوستيگه چيقيب، قوروق ليككه چيقدى و سووگه چومىب كېتىشدن قوتىلدى.

باشقە بيركون اوشه قوش بير درخت يالھسيگه اولتىريپ، قووناق سيرر اپدى. بير مېرگن ميلتىيغى بىلن شو قوش نى آتماقچى بىلدى. قوش دن يخشىلىك كورگن چومالى، بو حالنى كورىپ، اوچ آتىش چاغىدە مېرگن نينگ اياغىنى چاقدى. مېرگن نينگ قولى قلتىرەب، اوچى نشانگە تېگمەدى. اوچ تاوشىنى ئېشىتىن قوش، درخت دن اوچىب كېتىدى.

بابالريميز آيتىگن لر:

يخشىلىك قىل، درياگە تىشلە. بىلسە بلىق، بىلمسىخ خالق.

* * *

حرمتلى اۇقىتۇرۇچى!

- 1- يوقارىدەگى قصە نى اۇقووچىلارگە آيتىپ، يخشىلىك فايىدە سىنى بىلدىرىينىڭ.
- 2- شوندەي قىصەلرنى اۇقووچىلاردن سۈرە نىڭ. بىلە دىگنلر، اورىنلىرىدىن تورىپ، صنفداشلىرىگە آيتىپ بېرسىن.
- 3- آتەلر سۈزىدىن، يخشىلىك بارەسىدە بىرنېچە مقال نى تىلب، اۇقووچىلارگە آيتىنىڭ.

عزيز او قو و چيل!

- ۱- قوييدهگى سوزلردن جانلى نرسەلرنى اجرەتىب، كورستىنگ:
سوو، چومالى، قوش، اياخ، مېرگن، اوق.
- ۲- يوقارىدەگى متن دن (ب، چ، ل، م، گ، ن) حرفلىرى بار سوزلرنى تختەگە يازىنگ!
- ۳- قوييدهگى گپلر نىنگ بوش جاي لىينى كېرەكلى سوزلر بىلن تۆلدىرىنگ:
- قوش درخت دن
- مېرگن نى بار.

: سينش

- ۱- او قو و چيل، يخشىلىك قصه سى نتىجه سينى آيتە آللە دىلرمى؟
- ۲- او قو و چيل، يخشىلىك بارھسىدە سوزلەدى آللە دىلرمى؟

: اوى تاپشىرىيغى

قوييدهگى آتلەر سۇزىنى دفترلىنىڭىزگە يازىنگ:
يخشىلىك قىل، درياغە تىشلە . بىلسە بلىق، بىلمسە خالق.

اون آلتینچى درس

هدف: قوياش بارهسيده قيسقه معلومات تاپيش، اوندن بهره آليش، اوسيمليكلر ويرچه جاندارلرگه اونينگ كېرەكلىكىنى بىلىش.

- ١- قوياش بارهسيده سوزلنك.
- ٢- بيزلرگه قوياش نينگ نيمه فايده سى بار؟
- ٣- قوياش بولمسه، يىشش ممكىن مى؟
- ٤- گلدانگه گل اپكىب، اونى اوستىريش يوللىرىنى آيتە آله سىزمى؟

قوياش فايده سى

شاه جهان، آته سىگە آيتدى: آته جان، سينگلىم عارفه جان گلدان نى
تشقريگە چيقرىب، قوياش ياغدوسى آستىيگە قويىدى؟
آته سى آيتدى: گلدان نى قوياشلى جايىگە قويىش نى مېن عارفه
جانگە بويورگن اپدىم. گللر قوياش ياروغلىكى دن بهره آله ديلر.

شاھ جهان، تعجب قىلىپ، آتە سىدەن سۆرەدى: گل اوچۇن قوياش ياغدو سى نىنگ نىمە كېرەگى بار؟

آتە سى آيتىدى: قوياش ياغدوسى، يېر يوزىگە توشىپ، بوتون دنيانى ياروته دى. اللە قوياش نى و دنيادەگى بىرچە نرسەلرنى انسانلر اوچۇن يېرىتىن دىر. حيوانلر، قوشلر، اوسيملىكىلر و بىرچە نرسەلر قوياش دن بېرىتىن دىر. بىز، يىشش اوچۇن يېمك كە محتاج بولگىنىمىزدېك، اوسيملىكىلر ھم يېمك كە محتاج دىرلر. اوسيملىكىلر، يېمك لرىنى توپراق، سوو و قوياش نىنگ نورى دن آله دىلر. گلداڭ گلى گە سوو، توپراق و قوياش ياغدوسى يېتىمە، سېكىن سۈلىپ، قورىيىدى. گلداڭ گلى گە سوو، توپراق و قوياش ياغدوسى يېتىلى چە يېتىب تورسە، دايىم يىشىن بىلەدى.

* * *

حرمتلى او قىتووچى!

- 1- قوياش فايدە سىنى او قووقچىلر سويمە سىگە يېرىشە آيتىنگ.
- 2- گل اپكىش و اوستىريش يوللىرىنى توشۇنتىرىنگ.

عزيز او قووقچىلار!

- 1- قويىدەگى سۇراقلىرى كە جواب آيتىنگ:
 - قوياش نىنگ تىرىكلىكى كە نىمە اهمىتى بار؟
 - قوياش ياروغىلىكى و ايسىقلىكى بولمە گندە، حىيات قىندهى بولر اپدى؟
- 2- قويىدەگى هر بىر سۆز بىلەن كېپ توزىنگ:
 - اوسيملىك، قوياش، يارقىن، يومورتقە، ساغلىك، ياروغىلىك.

سینش:

- ۱- اۇقووچىلار، تىرىكلىك اوچون قوياش فايىدە سىنى بىلىپ دىلرمى؟
- ۲- اۇقووچىلار، گل اپكىش و اونى اوستىريش يېول لرىنى بىلىپ دىلرمى؟

اوى تاپشىرىيغى:

قوياش دن فايىدەلىش يېوللرىنى دفترلىنگىزگە يازىب كېلىنگ!

اون يېتىنچى درس

هدف: نوبت نى مرااعات قىلىش، نوبت نىنگ فايدە و ضررلرىنى بىلىش.

۱- نوبت نى مرااعات قىلىش يخشى ايش مى يا يامان؟

۲- ملى بىس چوكىسىدە اولتىرگەن بولسنىڭىز، بىرىياشى اولوغ كىشى كېلىپ قالسە، نىمە قىلەسىز؟

نوبت نى مرااعات قىلىش

ارسلان، قووناق حالتده، وقت راق اوسيگە قىتىدى. آنه سى اوندن سۈرەدى:
بالەجانىم، باشقە كونلر كېچ راق كېلىپ ئەدينگ، بوگون نېڭە وقت راق اوىگە
قىتىنگ؟

ارسلان آيتىدى: آنه جان، ملى بىس اپشىگى آلدىدە كۇپ كىشى لر تۈپلەنگەن
اپدى لر. مېن چقانلىك بىلەن صەننەن ئەرخىدىن ايلگىرى گە اوتىب، نوبت سىز
مۇترىگە چىقىدىم.

آنه سى آيتدى : باله جان، يخشى ايش قىلب سن. نوبتىنگىڭ گە قرهمىسىن مۇترىگە چىقىبسىن. باشقەلرنىنگ ھم سېن دېك ضرور ايشلىرى بار دىر. سېن، اولىرنىنگ حقى نى آياق آستى قىلىپ سن. قطاردە ھر كىم ايلگرى راق تورگن بۇلسە، حق اوشىندى دىر.

بىر كون ارسلان، نان آليش اوچون قطاردە تورگن اپدى. بىر نېچە دقىقە دن سۈنگ نوبتى يېتىگىندا، بىركىشى كېلىپ، صىفگە قرهمىسىن آلدىنگە اوتىپ، اونىنگ نوبتى نى آماقچى بولدى. ارسلان نىنگ اچىغى كېلىپ، اوشه كىشىگە آيتدى : كېچىرسىز، نوبت مېندىن دىر. مرحمت قىلىپ، قطاردە تورىنگ. او كىشى : مېننىڭ ايشيم كۆپ ضرور، صىف ده تورە آلمە يىمن، دېدى. ارسلان : مېننىڭ ھم ايشيم بار. مكتبىم گە كېچ بولەدى، دېدى.

صفدە تورگن كىشى لر ھم ارسلان گە يان باسىدىلر. نوبت نى بوزگن كىشى صىف نىنگ آخرىگە بارىپ توردى. ارسلان نان نى اوپىي گە كېلتىردى و بۇلىپ اوتىگن واقعە نى آنه سىيگە حكايە قىلىپ، آيتدى : آنه جان، بوگون ملى بىس گە نوبت سىز چىققىنیم دن پشىمان بۇلىپ، كۆپ اوياالدىم.

آنه سى آيتدى : ارسلان جان، حقىقت نى بىلگە نىنگ يخشى بولدى. كىشى لرنىنگ حقىنى آياق آستى قىلىش، چەنان لىك اېمس، بلکە عدالت سىزلىك دىر.

پىغمېرىمىز : اوزىنگىڭ گە روا كۈرمەگەن نرسە نى باشقەلرگە ھم روا كۈرمە، دېب آيتىگەن لر.

حرمتلى اوقيتىوچى!

- نوبت نى مراعات قىلىش يخشى ليكىنى اوقووچىلرگە بىلدىرىنگ.
- پىغمېرىمىز نىنگ حديثى نى اوقووچىلرگە توشۇنتىرىنگ.

عزىز اوقووچىلار!

- اگر سىزلىر ھم ارسلاندېك بىرار ايش قىلگەن بولسنىڭىز، آيتىنگ.
- قويىدەگى سوزۇلر نىنگ ھر بىرى سى بىلەن گپ يازىنگ:
اوى، ايش، كېچ، تامان ، ظلم، مۇتر، ايلگىرى.

سىنىش:

- اوقووچىلر، نوبتى مراعات قىلىش يخشى ليكىنى نى بىلەپ دىلرمى؟
- اوقووچىلر، پىغمېرىمىز حديثى بارهسىدە قىسقە معلومات بېرە آللەدىلرمى؟

اوى تاپشىرىيغى:

- قوىيدەگى حديث نى دفترلىنىڭىزگە يازىپ كېلىنگ:
اوزىنگە روا كورماھەن نرسە نى، باشقىلرگە ھم روا كورماھ.

اون سگّيزيچى درس

هدف: يوک تاشووجى واسطه‌لرنىڭ آتلرىنى بىلىش، اولرگە اهمىت بېرىش و اولرنى يخشى اسرەش.

- ۱- يوک تاشووجى واسطه‌لردن نېچى تە سى نىنگ آتىنىڭ آيتىنگ.
- ۲- اوتگەن زمانلاردا انسانلار قىندەي واسطه‌لرden فايىدەلئر اپدى لە؟

يوک تاشووجى واسطه‌لر

يوک تاشووجى واسطه‌لر: آت، اپشك، خچىر، تپوه، ارابە، گادى، بايسكل، مۇترسايىكل، تراكتور، مۇتر، كېمە، رېل، طيارە، و باشقەلردن عبارت دىر. انسانلار اوتگەن زمانلاردا بارىش- كېلىش و يوک تاشىش اوچون كۆپ قىيىن چىلىكلىرىڭە اوچرالپىدى لە. حاضر علم و تىخニك بىركتى دن تورلى واسطه‌لر توزھلىب، انسانلار اختيارىگە قىيىلگەن دىر. مۇتر و طيارە حرکتى اوچون قولھى يۈللەر و ميدانلار قورىلگەن و اوذاق يۈللەر يقينلىشگەن دىر. اولكە مىزدە تېمىرىيۈلى و دېنگىز يۈقلەلىگى اوچون آمو دريا سى دن تىشلىرى باشقە يېرلەر ده رېل و كېمە دن فايىدەلىلمىيدى.

اولکه میزدە طیارە، مۇتر، رېل، بايسکل و مۇتر سایكل يىشش فابريکەلرى يوق.
شونىنگ اوچون، اولر نى چېت اپل لىردن ساتىب آلىب كېلتىرەدىلر.
اولکه میزگە حقىقى تىنچلىك وصلح كېلىشى نى اللە ﷺ دن اىستەميمىز. شوندە،
بىليمدانلىرىمىز تىنج فكر بىلن ايشلب، تورلى عصرى واسطەلرنى اختراع قىلىش و
ايشلب چىقىرىش امكانىتى گە اپگە بولە آلهدىلر.

حرمتلى اوقىتۇوچى!

- 1- يوك تاشۇوچى واسطەلرى كېركىيىنى اوقووچىلرگە توشۇنتىرىنگ.
- 2- متن دەگى كۆپلىك سۇزىلنى تختەگە يازىب، اوقووچىلر گە توشۇنتىرىنگ.
- 3- ماشىن واسطەلرى، انسانلارگە قولەيلىك و آسانلىكىلار كېلتىرگىنى حقيده سۇزىلنىڭ.

عزيز اوقووچىلر!

- 1- هر بىر اوقووچى يوك تاشۇوچى واسطەلر بارھىسىدە آيرى- آيرى سۇزلىسىن.
- 2- قويىدەگى سۇزىل بىلن گپ توزىنگ:
علم، اوzac، تېمير، كېمە، دېنگىز، يۈل، قىين چىلىك.
- 3- هر بىر اوقووچى يوك تاشۇوچى واسطەلر آتىنى تختەگە يازسىن.

سىنىش:

- 1- اوقووچىلر، يوك تاشىش واسطەلرى بارھىسىدە معلومات بېرە آلهدىلمى؟

اوى تاپشىرىغى:

ھىزىر اوقووچى يوك تاشۇوچى واسطەلر آتىنى دفترلىيگە يازىب كېلىسىن.

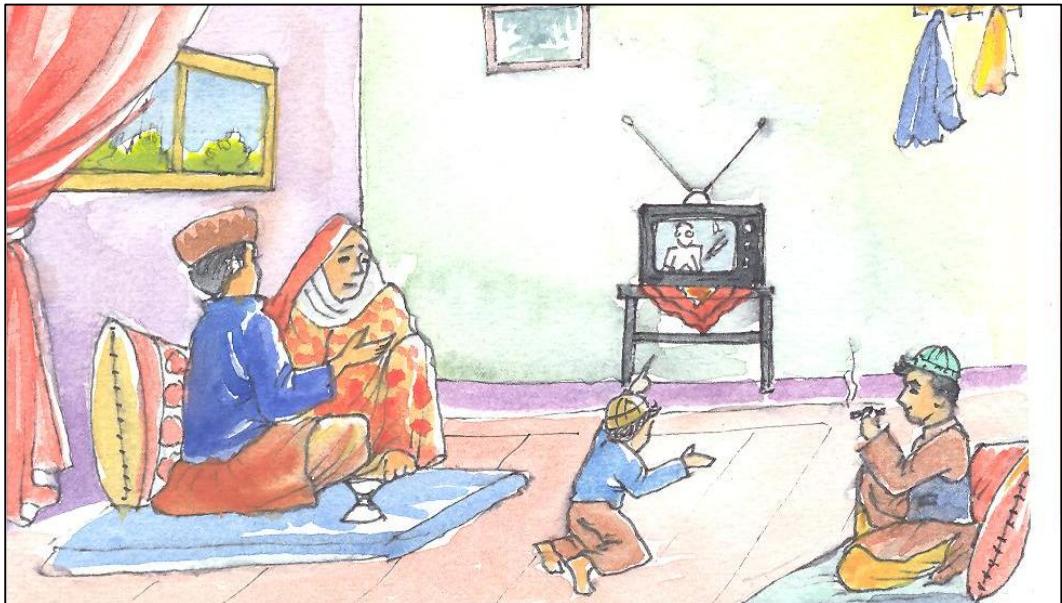
اون توقیزینچی درس

هدف: سگرت نینگ ساغلیققه، جمعیت و اقتصادگه پیتکزه دیگن ضرولرینی بیلیش.

- ## ۱- سگرت باره‌سپیده سوژلنگ؟

- ۲- سگرت انسان لرگه قندهی ضرر پیتکزه دی؟

- ### -۳- سگرت نیمه دن تیار لنه دی؟

سگرت ضرولی

آلتای، عایله سی بیلن بیر دسترخوان تېگىرەگىدە اولتىرگن اپدى. شو چاغىدە تلوىزىيون دن داكتىرىدەش، سىگرت ضرولرى بارهسىدە سۆزلىرى باشلەدى: سىگرت نىنگ ساغلىقى، جمعىيت و اقتصادگە ضرولرى كۈپ دىر. سىگرت توتونى اوپىكە تامىرلىرى اىچىيگە بارىب جايىلشىدە. نېچە مدت دن سۇنگ، اوپىكە يىلىغىنىپ، سرطان و سل كسللىيگى گە يېلىقىدە. سىگرت چېكەدىيگەن كىشى نىنگ آغزى يامان ايس بېرەدى، تىيشلىرى سرغەملىيپ، چىرىيىدى. سىگرت چېكەدىيگەن كىشى باشقە كسللىيكلەرگە هم يېلىقىدە. اسلام مقدس دينى هم مسکرات نى منع اپتىگەن.

سگرت چېکیش جامعه د رواج لنګن پیتده، يوقاریده آيتیلګن ضررلر جمعیت آرهسيده کټپېيیب، کسل لیکلر و کسل لر سانى نى كټپەي تىرەدى. توتون و کسل لیکلرنى پولگە ساتىب آلىش، اقتصادى ضرردىر.

شو چاغدە، آلتاي نينگ اكه سى چۈنتىگى دن سگرت قوطى سىنى چىقىرىپ، سگرت چېكماقچى بولدى، لېكىن آلتاي، اكه سى نينگ قۇلۇ دن توتدى و داڭتىرىپەش نينگ گپلەينى تىكارالب، اكه سىدىن سگرت چېکیش نينگ تىشلىش نى التماس قىيلدى. اكه سى، آلتاي نينگ گپلەينى دقت بىلەن اپشىتىپ، سگرتلەينى اىزىب، بوندن سۇنگ سگرت چېكمىسىكىكە قرار قىيلدى.

حىرىتلى اوقىتۇوچى!

- 1- سگرت نينگ يامانلىيگى و ضررلرى بارهسيده سۇزىلنىڭ.
- 2- درس متنى دەگى يىنگى سۇزلارنى تختەگە يازىب، اوقۇوجىلەرگە يازىلگەن سۇزىل نينگ ھەبىرى بىلەن گپ توزىش نى بويورىنىڭ.

عىزىز اوقۇچىلار!

- 1- درس متنى دن سگرت ضررلەينى دفتەرلەينىگىزگە يازىنگ.
- 2- "كىيم؟"، "ニيمە؟" و "قىندهى؟" سۇزلارى بىلەن باشلىنگن نېچە سوراڭ گپ توزىنگ.
- 3- ناس، سگرت، چىم و شولرگە اوخشىش نرسەلر نىنگ ضررلەينى آيتىنگ.

سىنىش:

- 1- اوقۇچىلەر، درس مقصىدىنى بىلەپ دىلرمى؟
- 2- اوقۇچىلەر، سگرت و شونگە اوخشە گەن نرسەلر نىنگ ضررلەينى بىلەپ دىلرمى؟

اوى تاپشىرىيغى:

سگرت و باشقە ضررلى نرسەلر نىنگ آتلارى و ضررلرى بارهسيده بىر نېچە گپ يازىب كېلىنىڭ.

پیگیر منچی درس

هدف: حرص یامانلیگی و یاردم قیلیش یخشی لیگینی بیلیش، همده نصیحت‌گه قولاق سالیش.

- ۱- حرص کیشی باره‌سیده سوژله‌ی آلمسیزمنی؟
- ۲- یاردم قیلیش باره‌سیده، آتلر سوژیدن بیرارته سینی آیتینگ؟
- ۳- یخشی کیشی باره‌سیده معلومات پرینگ؟

قناتلی چومالی (مورچه)

بیر چومالی، بال کوزه سی یاووغیدن اوته یاتگن اپدی. بال هیدی نی سپزیب،
بال پیماقچی بولدی. بلند تاوش (سپس) بیلن: "هرکیم مپنی شوکوزه نینگ بالی
گه بیتیشتیرسه، بیردانه بوغدای اونگه بپرهمن" دپدی. شوچاغده بیرقناتلی چومالی
یانیدن اوچیب، اوته یاتگن اپدی. قناتلی چومالی اونینگ تاوشینی اپشیتیب، اونگه
ایتدی: اینی-آغه، بال هوسینی باشینگدن چیقر. سپن، بال نینگ شیرین لیگینی
اپشیتیب سن؛ لېکن قیین چیلیگی و توزاغی نی بیلمه گن گه اوخشنهیسن.

چومالى آچيغ لنيب: ياردم قيلمه سنگ، بېھوده نصيحت هم قيلمه، دېدى. قناتلى
چومالى اوز يۈلۈگە كېتدى، لېكىن چومالى اوز گپى نى قىيە - قىيە تكرار قيلر اپدى.
بير چىيىن، چومالى نينگ تاواوشىنى اپشىتىب، اونى بال كۆزهسىگە آلىب باردى.
چومالى، چىيىن دن تشكىر قىيلدى.

چومالى، بالدىن آزگىنە تاتىب كوردى. شيرين ليگى ياقىب، كۆپراق يېماقچى
بۇلدى و ايلگرى راق باردى. شوچاغدە، آياڭى بال شيرهسىگە يايپىشىپ قالدى.
هرقىچە تلىپىندى، آياڭىنى بالدى اوزه آلمەدى. اوز-اوزىگە آيتدى: عجب مصىبتگە
يۈلىقىديم. قناتلى چومالى نينگ نصيحتى نى قولاغىمگە آلىب، بال نى هوس قيلمه
گىنيمدە، بو بلاڭە اوچرهەمس اپدىم.

چومالى، بار سېسى بىلەن: هركىم مېنى بو بلا دن قوتقرسە، اونگە ايڭى دانە
بوغداي بېرەمن دېب، قىچقىردى. لېكىن ھېچكىم چومالى نينگ سېسى نى اپشىتىمە
دى. ينه تاواوشى نى بلند راق چىقارىب: هركىم مېنى بو بلا دن قوتقرسە، بىرچە
يېغىگەن بوغداي لەيم نى بېرەمن، دېدى.

شو چاغدە، نصيحت قىلگەن اوشه قناتلى چومالى، بال كۆزه سى آلدىن اوته
ياتىڭ اپدى. چومالى نينگ تاواوشىنى اپشىتىب، تۆختەدى. قرهسە، چومالى نينگ
حالى كۆپ يامان، لېكىن ھېچكىم ياردىمى گە يېتمەگن. يورەگى كويىب، چومالىنى
بالدىن چىقارىب، عذابدىن قوتقردى. چومالى، قناتلى چومالى گە تشكىر بىلدىرىب،
بوندىن كېيىن دۇستلر نصيحتى گە عمل قىلىشىگە وعده بېردى.

* * *

حرمتلى اوقيتىوچى!

- حرص بارهسىدە اوقووچىلر سويىسىگە يىرە شە قىسقە معلومات بېرىنگ.
- حكايىھە متنى و نتىجە سىنى اوقووچىلرگە بىلدىرىنگ.
- يخشى كىشى لرنىنگ نصىحتى گە قولاق سالىش بارهسىدە اوقووچىلرنى توشۇنتىرىنگ.

عازيز اوقووچىلار!

- قويىدەگى گپلرنىنگ بوش جايلىرىنى تۈلدىرىنگ:
- بىر چومالى بال كۆزە سى ياووغىدىن اۇتە ياتگەن ابدى..... بال يېماقچى بولدى.
- سېن، بال نىنگ شىرىنلىگىنى قىين چىلىگىنى بىلەمەگەن گە اوخشمىسن.
- قناتلى چومالى گە تىشكىر بىلدىرىب وعدە بېرىدى.
- متن دن "نيمه" و "قىنده ئى" سۆزلىرى بىلن اوچتە سوراق گپ توزىنگ.

سېنىش:

- اوقووچىلر، حرص و حریص كىشى لر بارهسىدە معلومات بېرە آلمىلەرمى؟
- اوقووچىلر، درس نتىجە سىنى آيتە آلمىلەرمى؟

اوى تاپشىرىيغى:

متن دن يىنگى سۆزلىرى دفترلىرىنگىزگە كۆچىرىب، هر بىرىگە بىر گپ يازىب كېلىنگ.

بیگرمه بیرینچی درس

هدف: حضرت ابوبکر صدیق ﷺ باره سیده قیسه معلومات تاپیش و او کیشی نینگ ایشلریدن اورنک آلیش.

- ۱- پیغمبر یمیز تورت یاری نینگ آتلرینی آیته آلمسیزمی؟
- ۲- حضرت ابوبکر صدیق ﷺ باره سیده معلومات بپره آله سیزمی؟

حضرت ابوبکر صدیق ﷺ

حضرت ابوبکر صدیق ﷺ، اصل آتلری عبد الله دیر. پیغمبر یمیز حضرت محمد(ص) نینگ مهریان، یقین و بیرینچی یارلریدن بولیب دائم پیغمبر یمیز نینگ خدمتلریگه قول قاوشتیریب، تورگن اپدیلر. آتلری نینگ آتی عثمان، اما ابو قحافه گه مشهور اپدی.

ابوبکر صدیق ﷺ، پیغمبر یمیز حضرت محمد ﷺ نی تصدیق قیلگن و قوللوب قوتله گن اپرککلرنینگ بیرینچی سی دیرلر. اولر برچه بایلیکلرینی اسلام یوپلیگه

صرف قىلىپ، دايىم الله ﷺ و رسول الله ﷺ بويروقلىيگە كورە، ايش قىلىپ اپدىلر. حضرت ابوبكر صديق "رض" برقە مؤمن كىشىلىرىگە يخشىلىك و خدمت قىلىگەن دىرلىر. رسول الله ﷺ مكە معظمه دن مدینە منورەگە هجرت قىلىگەن چاغلرى ده حضرت ابوبكر صديق ﷺ اولرگە يۈلداش بولىپ، خدمتلىيگە بېل باغلب تورگن اپدىلر. حضرت ابوبكر صديق ﷺ، پيغمبرىميىزنىڭ بويروقلىينى همىشە سۆزسىز قبول اپتىپ، عملگە آشىر اپدىلر. شونىنىڭ اوچون، پيغمبرىميىز اونگە (صديق) لقبىنى بېرىدىلر. حاضرگچە مسلمانلار اونى صديق آتىگە تانىيدىلر.

پيغمبرىميىز وفات اپتىگەنلىيدن سۈنگ، مسلمانلار يىغىلىيشىپ، حضرت ابوبكر صديق ﷺ نى خليفە قىلىپ سىلەدىلىر. اولرنىنىڭ زمانىدە اسلام مقدس دينى كوچھىيىب، اوzac جايلرگچە يىرەدى. او كىشى، مسلمانلار آرهسىدە فتنە و فساد ترقتو وچىلرنى تۇغرى يۈلگە هدايت قىلىپ اپدىلر. اصلاح بولمەگەنلرنى اسلام چېڭىرەسىدەن چېتلەتر اپدىلر.

حضرت ابوبكر صديق ﷺ نىنىڭ خليفەلىك زمانلىيدە برقە مسلمانلار، اسلام دينى نىنىڭ يايىلىشى و يىرەلىشىگە اينتىلىدىلىر. اولر اينى-آغە و بير عايلە اعضا سى دېك، بىر- بىرلىيگە اورتاق و مهربان بولىپ، يىش اپدىلر.

حضرت ابوبكر صديق ﷺ ايڭىيىل و آلتى آى خليفەلىك قىلىپ، (٦٣) ياشدە وفات اپتىلىر. جنازەلرى مدینە منورە ده، پيغمبرىميىز قىلىپ يانىدە دفن قىلىيندى.

حربتلى اۇقىتۇوچى!

- ١- تورت خلیفه باره‌سیده اۇقووچىلر سوپەسىيگە يىرەشە قىسقە معلومات بېرىنگ.
- ٢- حضرت ابوبکر صديق ﷺ باره‌سیده قىسقە معلومات بېرىنگ.

عىزىز اۇقووچىلر!

- ١- متن نىنڭ باشىدىن آلتى سطرنى دفترلىنىڭىزگە يازىنگ.
- ٢- "كىيم؟" و "نىمە؟" سۆزلىرى بىلەن آلتى تە سۈراق گپ توزىنگ.
- ٣- قويىدەگى هىرى سۆزگە بىرگەپ يازىنگ:
ياووق، اوزانق، اۇرتاق، بويروق، چېڭىر.

سىنىش:

- ١- اۇقووچىلر، حضرت ابوبکر صديق ﷺ باره‌سیده معلومات بېرە آلهەدىلرمى؟
- ٢- اۇقووچىلر، متن نى يخشى اۋقىب، يىنگى سۆزلىرى بىلەن گپ توزە آلهەدىلرمى؟

اوى تاپشىرىيغى:

حضرت ابوبکر صديق ﷺ حقيده اىيڭى سطر متن يازىب كېلىنگ.

بیگیرمه ایگینچی درس

هدف: اوقووچیلر، مكتب تاپشیريق لرینى اوز وقتىدە بىرىپ، درس لرینى يخشى اوقيش لرى.

- ۱- مكتب فايده لرى باره سىدە سۆزلىنى آلمىسىزمى؟
- ۲- مكتب قاعده لرى باره سىدە سۆزلنگ؟
- ۳- مكتب يېلىدە، ياشى كىچىك اوقووچى بالملگە قىنده ياردىم بېرى سىز؟

مكتب يېلى

تاشقىن و تولقون اىگى اكە-اوکە دىرلر. اولر قىشلاقدە يشه يدىلر. اىكاولرى اوقووچى دىرلر، لېكىن مكتبلىرى شەرەد جايىشىن. مكتب بىلەن قىشلاق آرەسى اوزان دىر. شەردن قىشلاق قەمچە تېكىس و پىشىق يېلى هم يوق. شۇنىڭ اوچۇن، مۇتر قىتنەي آلمەيدى. اىكاولرى مكتبگە كۈپ قىينلىك بىلەن پىادە بارە دىلر؛ لېكىن كۈپىنچە، درس باشلە نىشى دن كېين راق يېتىپ بارىپ، درس لردن تۈلىق بەرە آلامە يدىلر. كېينگى وقتىلدە معارف وزىرلىكى تامانىدىن قىشلاقدە ينكى

مکتب قوریلدی. قیشلاق بالملری مکتب ده درس اوچى باشله ديلر.

شهر مکتبى نینگ مدیرى، تاشقين و تولقون نینگ احواللریدن خبردار اپدى.

شونینگ اوچون، اولرنى اوز آلديگە چقيرىب: "عزيز اوقووچىلر، مېن سىزلىرنىنگ قىيىنچىلىك لرىنگىزىدۇن خبرىم بار. اپرته، آتمانگىز كېلسىنلر. سىزلىرنىنگ سە پارچە لرىنگىزىنى قىشلاغىنگىزىدە قورىلگەن يىنگى مکتبگە بېرەمن" ، دېدى.

اپرته سى اولرنىنگ آتە سى، مکتب مدیرى نینگ آلديگە باردى. مکتب مدیرى تاشقين و تولقون نىنگ سەپارچە لرىنى آتەلرى گە تاپشىردى. اولر، سەپارچەلرىنى قىشلاق مكتبى گە آلىپ باردىلر. تاشقين و تولقون قىشلاق مكتبىدە اوقيش لرىنى دوايم بېردىلر.

حرمتلى اوقيتىوچى!

- متنىدەگى يىنگى سۆزلىنى تختەگە يازىپ، اوقووچىلرگە هر بىر يىنگى سۆز بىلن جملە توزىش نى بويورىنگ.
- مکتب بارەسىدە اوقووچىلر سۈيىھىسىگە يىرەشە معلومات بېرىنگ.

عزيز اوقووچىلار!

- قويىدەگى سوراق لرگە جواب بېرىنگ:
- تاشقين و تولقون نىمە اوچون اوز وقتىدە مکتبگە بارەلمس اپدىلر؟
- مکتب مدیرى، تاشقين و تولقون نىنگ قىيىنچىلىك لرىنى قىندهى حل قىلدى؟
- تاشقين و تولقون نىنگ آتەلرى نىمە ايش قىلدى؟
- متن دن فايىدەلنىب، نېچە سوراق گېپ توزىنگ.

سینش:

- ۱- اۇقووچىلار، درس متنى نى اوقيىب، مفهومىنى بىلىپ دىلرمى؟
- ۲- اۇقووچىلار، مكتب يۈللى حكايىھ سىنى بىلىپ دىلرمى؟

اوى تاپشىرىغى:

اۇقووچىلار، درس متنى ده گى تېگىس، محنت، بەرە و يىنگى سۆزلىرى بىلەن بىر نېچە گپ توزىب،
دفترلىكە يازىب كېلسىنلر.

بیگرمه اوچینچی درس

هدف: اوقووچىلارنى وطن سپورلىككە قىزىقتىريش.

- ۱- اولكە مىزىنинг آتى نىمە دىر؟
- ۲- افغانستان ولايتلریدن نىچىتەسى نى آتىنگ؟
- ۳- اولوسواللىك و قىشلاقلىرىنگىز آتىنى آتىنگ؟

افغانستان

بابام يورتى، مسكنىم سن	سېن جانىم سن، سېن تىنيم سن
افغانستان، افغانستان	آنە توپراق وطنىم سن
بەار كېلسە لالە زار دىر	تاغ لرىنگ نىنگ باشى قاردىر
افغانستان، افغانستان	تاش لرىنگ نىنگ لعلى باردىر
يۈلبنىڭ دە مېن بېرە ئى جانىم	سېنینگ اوچون تۇكە ئى قانىم
افغانستان، افغانستان	آنە جانىم، مەرىيـانىم
صدرالىين انتظار	

حرمتلى اوقيتىوچى!

- ١- اوقووچىلرنى بىرجايىگە يىغىب، "افغانستان" ترانە سى نى اوقيتتىرىنگ.
- ٢- وطن سپورلىك بارهسىدە اوقووچىلرگە سۆزلىنگ.
- ٣- افغانستان نقشە سىنى صنفگە كېلتىرىپ، افغانستان ولايتلرى، تاغ و دريالرى و پايتختى نى اوقووچىلرگە كورستىنگ.

عزيز اوقووچىلر!

- ١- قويىدەگى مصرع نينگ سۆزلىرى نى ايرى- ايرى يازىنگ:

سېن جانىم سن، سېن تىيم سن بابام يورتى، مسكنىم سن

- ٢- قويىدەگى مصرع نينگ بوش جاي لىينى تولدىرىنگ:
تاغ لىينگ نينگ بئار كېلسە
تاشلىينگ نينگ افغانستان

: سينىش

- ١- اوقووچىلر، افغانستان ترانە سىنى كتاب يوزىدن اوقى آله دىلرمى؟
- ٢- اوقووچىلر، نقشە يوزىدە افغانستان ولايتلرىنى كورستە آله دىلرمى؟
- ٣- اوقووچىلر، وطن سپورلىك بارهسىدە سۆزلەھى آله دىلرمى؟

: اوى تاپشىرىيغى

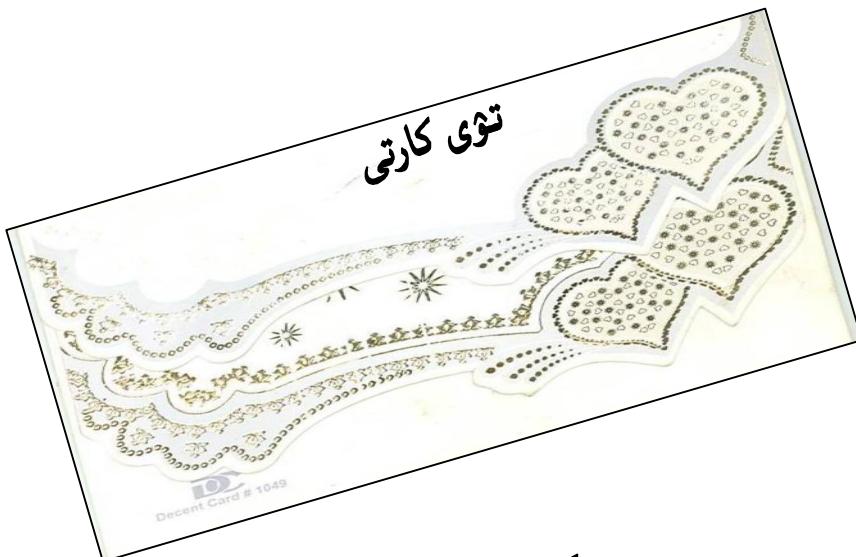
قوىيدەگى شعرنى دفترلىنگىزگە يازىب كېلىنگ:

سېنىنگ اوچون تۈكە ئى قانىم يۈلينىڭ دە مېن بېرى جانىم
آنه جانىم، مەرسانىم افغانستان، افغانستان

بىكىرمە تۈرتىنچى درس

هدف: تورلى كارت لرنى تانىپ، كارتلارنى فايدەلىنىش و اونگە قىزىقىش.

- ١- دوستلىرىنىڭىز نى بىرار بىغىلىش گە قىندەي چقىرەسىز؟
- ٢- قرآنكىم ختمى، ختنە تېبى، توغىلگەن كون مەھفلى، هىيت و باشقە مراسىم لەردى نىمە ايش قىلىسىز؟

چقىرىق كارت لرى

اپلىمىز، قۇوانچلى، قىغۇ و ماتم كونلىرىدە ايلگرى دن قالگەن رسم و رواج لرنى بىرە دىلەر. ناكاح تۈمىدە، كارتلار آرقەلى قوم- قرينداش و دوستلىرىنى چقىرەدىلەر. ختنە تېبى اوچون كۆپ جايلىرىگە خط بىيارىب، نېچە كون، اوغلاق، ساز و سرود بىلەن تۈرى و تماشا قىلەدىلەر. هىيت كونلارى ده اوزاقدەگى اينى- آغە و دوستلر نى كارت و ياخى تىليفون آرقەلى تېرىكلىدىلەر.

ماتم كونلىرىدە، عزادار بولگەن لرگە اوچ كون گچە دوستلىرى و قرينداشلارى طعام بىبارە دى. اوچىنچى كوندە ختم و خيرات قىلىپ، كارت آرقەلى اپل چقىرىلە دى.

قووانچ و قيغۇ- ماتم مراسمى اوچون تورلى كارتلر چاپ اپتيلىگەن. اولر قويىدەگى لر دن عبارت دىر: نكاح تۈرى كارتى، هېبىت قوتلاوى كارتى، ختنە تۈرى كارتى، قرآنكىريم ختمى كارتى، يىنگى يىيل قوتلاوى كارتى و باشقەلەر.

حىرىتلى اوقىتىوچى!

- ١- تورلى كارتلر توغرىسىدە سۈزلىنگ.
- ٢- درس متنى دن يىنگى سۈزلىنى تختەگە يازىنگ.
- ٣- رسم بارهسىدە اوقۇوچىلەر دن سۈرەنگ.
- ٤- ايلگى دن قالگان ياخشى رسم و رواج لر بارهسىدە قىسىقە معلومات بېرىنگ.

عىزىز اوقۇوچىلار!

- ١- يىنگى سۈزلى بىلەن گپ توزىنگ.
- ٢- گروپى صورتىدە كارتلر بارهسىدە سۈزلىشىنگ.
- ٣- اولوس ايشلىرىگە ياردىم بېرىش بارهسىدە اوج گپ يازىنگ.

: سىينىش

- ١- اوقۇوچىلەر، كارتلار بارهسىدە معلومات تاپىپ دىلەرمى؟
- ٢- اوقۇوچىلەر، درس متنى دن بىرلىك و كەپلىك آتلانى تاپە آلمەدىلەرمى؟
- ٣- يىنگى سۈزلى بىلەن گپ توزە آلمەدىلەرمى؟

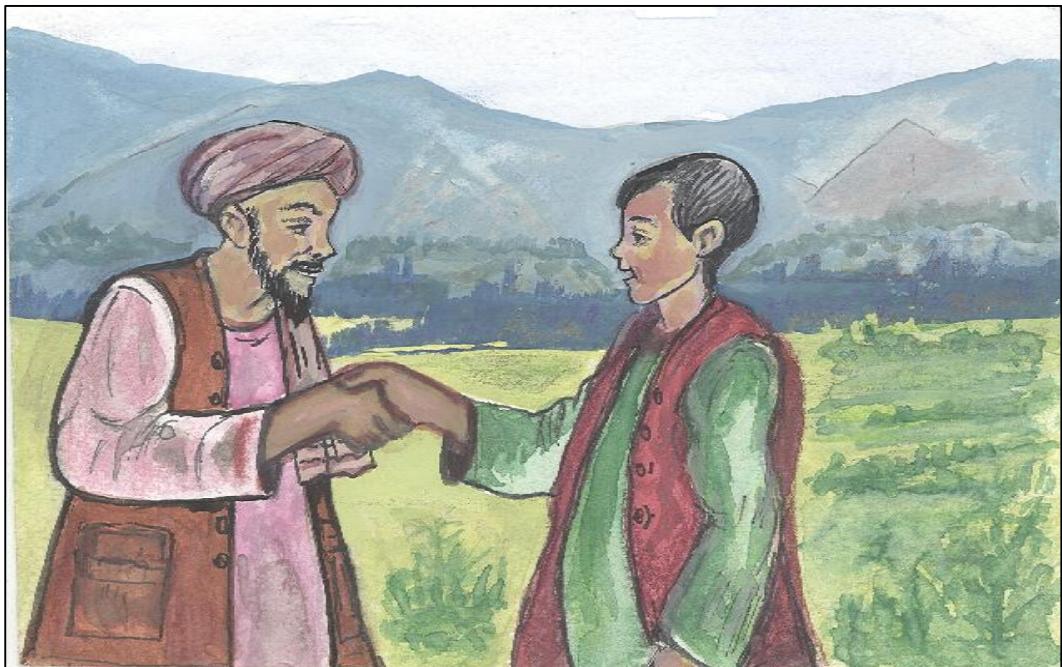
: اوى تاپشىرىيغى

مكتب ادارە سىگە رخصت اوچون رقעה يازىپ كېلىنگ.

بیگیرمه بېشىنچى درس

هدف: سلاملشماق آدابى و فايىدەلىنى يىليش، سلام نى عملى شكلدە بجريش و اونگە قىزىقىش.

- ۱- سلام لشماق نى بىلە سىزلىرمى؟
- ۲- قىسى وقتده سلام بېرىش كېرەك بولمەدى؟
- ۳- سلام لشماق اپل آرسىيدە نىمە نى كۇپەي تىرەدى؟

سلام بېرىش

مېن هرکون مكتب يۈلۈدە، اوچرەگن كىشى لر گە سلام بېرەمن. مكتب گە يېتىگىنیم دن سۈنگ، اوقيتۈوچى لر، صنفداش لر و مكتبداش لريمىگە سلام بېرەمن. مكتب دن اوى گە قىتىگىنیم ده، آتمە، آنمە، اكە و اوكتەلىم گە سلام بېرەمن.

سلاملشماق اپل آرسىيدە دۆستلىك ومحبىت نى كۇپەي تىرەدى.

تېمور، اوتكىن كون صنف گە كىرگىنیدە، صنفداش لريگە "سلام" دىدى.

اوقیتووچیمیز، او نینگ جواییگه آیتدى: تېمورجان، ھروقت سلام بېرسىنگ، "السلامُ علیکم" دېب، سلام بېر و باشقەملر نینگ سلامىيگە، "وعلیکم السلام" دېب، جواب قىتىر.

حرمتلى اوقیتووچى!

- سلام لشماق نينگ فايدهلىنى اوقۇوچىلارگە بىلدىرىنگ.
- كىشى لرگە سلام بېرىش آدابى نى اوقۇوچى لرگە بىلدىرىنگ.
- درس متنى نى اوقۇوچىلارگە اوقىتىپ، يازدىرىنگ.

عزيز اوقۇوچىلر!

- ١- قويىدەگى جملەلرنىنگ بۇش جايىلرىنى تولدىرىنگ:
مكتب گە يېتىگىنیم دن سونىڭ سلام بېرەمن.
سلام لشماق دۆستلىك و محبت نى كۆپەمى تىرەدەي.
- ٢- يوقارىدەگى درس دن (ك ، س ، ن) حرفلى اىشلىقلىكىن سوزلۇنى يازىپ، ھر بىرى بىلن گپ توزىنگ.
- ٣- اوقۇوچىلر بىر- بىرلىرى بىلن سلام لشماق نى عملى صورتىدە بىرىسىن لر.

سىنىش:

- ١- اوقۇوچىلر درس متنى نى اۇقى آله دىلرمى؟
- ٢- اوقۇوچىلر سلام لشماق نى عملى صورتىدە بىرىنى ئىچىرىمۇ؟

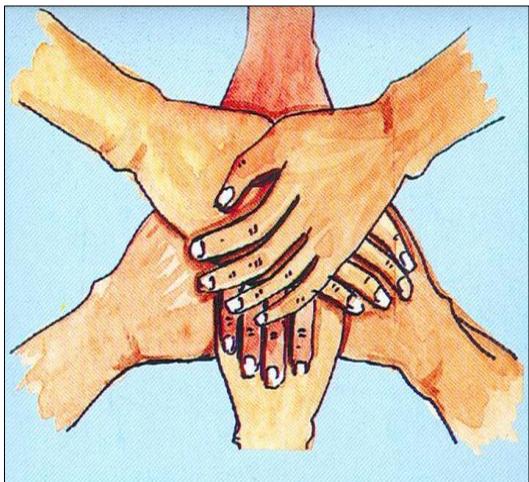
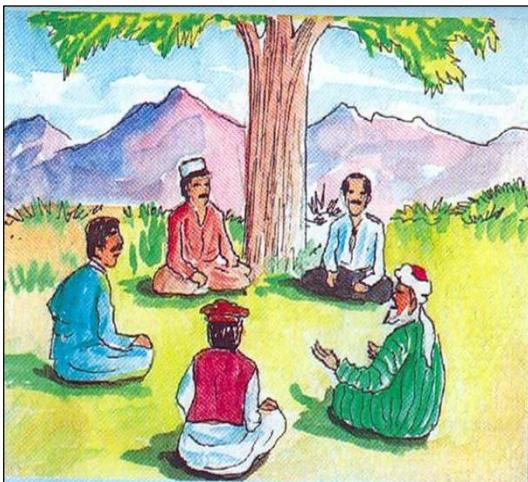
اوى تاپشىرىغى:

قويىدەگى گپلرنى كتابچىلرىنىڭىزگە يازىپ كېلىنگ :
ھر كىم سىزلىگە سلام بېرسە، جوایيگە "وعلیکم السلام" دېب، جواب قىتەرىنگ.

بیگیرمه آلتینچی درس

هدف: بیرلیک معنا سینی بیلیش، بیرلیکده یشش و بیرلیک که قیزیقیش.

- افغانستان ده یشاوچی ملیت‌لرینېنگ آتلرینې آیته آلسیزمی؟
- افغانستان اولوسي بیرلیکده یشه‌سلر، نیمه فایده سی بار؟ اوز فکرینگیز نی آیتنېنگ.
- اتفاق سیزليک ضرولری باره‌سیده سوزلنگ.

بیرلیک

یشه یدی بیر وطن ده

یشنه یدی بیر چمن ده

اوړ پک، بلوج و تورکمن

بیر افغانستان وطن؟

چین دن بنیاد اټه یلیک

یورت نی آباد اټه یلیک

طوطی، مینا و قمری

لاله، نرگس، بنفشه

تاجیک، پشتون، هزاره

برچه میزگه امس مو

کېلینگ، ایناغه لیک نی

بیرلیکده، بیرگه لیکده

حرمتلى اۇقىتۇرچى!

- اۇقووچىلارنى يېغىب، يوقارىدەگى شعرنى اۇقىتتىرىنگ.
- وحدت و بىرلىك نىنگ يخشىلىگى ونفاق نىنگ يامانلىگى نى اۇقووچىلارگە بىلدىرىنگ.
- افغانستان دە يىشەيدىيگە ملىيتلارنىنگ آتلارىنى تختەگە يازىپ، اۇقووچىلارگە ازىزگىننگ.

عىزىز اۇقووچىلار!

۱- قويىدەگى مىصرۇن نىنگ سۆزلىرىنى آيرى- آيرى تختەگە يازىنگ:

اوزىپك، تاجىك، هزاره	پشتون، بلوج و توركمىن
بىرچە مىزگە ئېمىس مو	بىر افغانستان وطن؟

۲- قويىدەگى سۆزلىرىنىڭ ھەرىپىرى بىلەن گپ تۈزىنگ:

طوطى، چمن، وطن، اينى- آغە، بىرلىك، يورت.

۳- قويىدەگى مىصرۇلارنىنگ بتوش جايلىرىنى تۈلدىرىنگ:

كېلىنگ	چىن دن
.....
بىرلىكىدە	يورت نى

سىىنىش:

۱- اۇقووچىلار، بىرلىك شعرىنى اۇقى آلهدىلىرمى؟

۲- اۇقووچىلار، وحدت و بىرلىك بارهسىدە قىسقە معلومات بېرە آلهدىلىرمى؟

اوى تاپشىرىيغى:

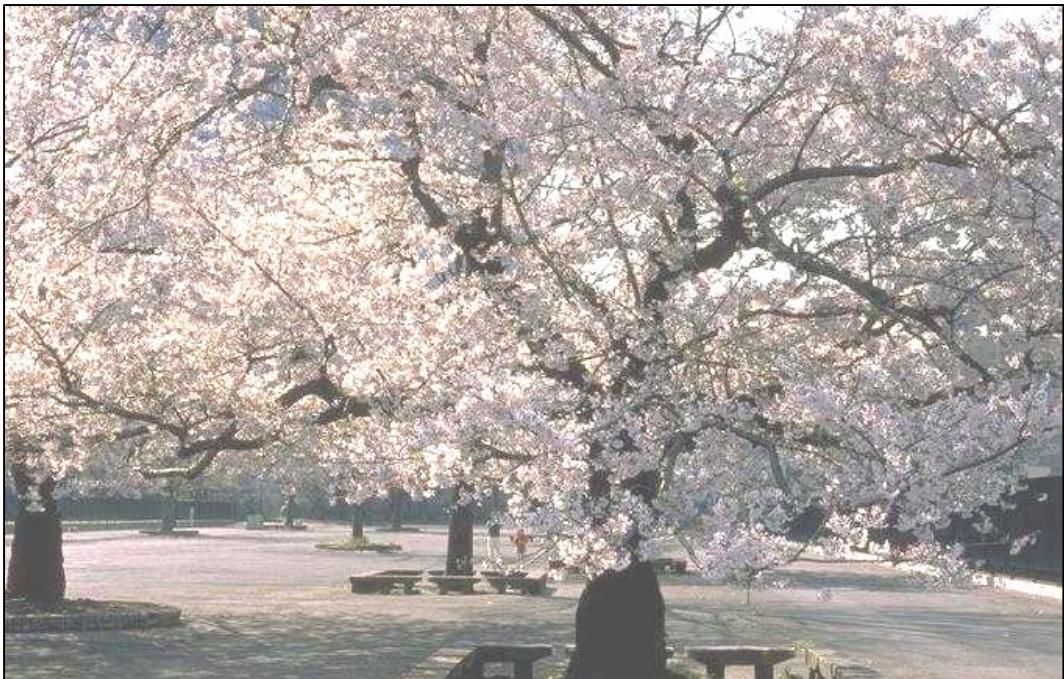
قويىدەگى شعرنى كتابچەلىرىنىڭىزگە يازىنگ:

اوزىپك، تاجىك، هزاره	پشتون، بلوج و توركمىن
بىرچە مىزگە ئېمىس مو	بىر افغانستان وطن؟

بیگیرمه یېتىنچى درس

هدف: کىشىلر و نرسەلر نىنگ آتلرىنى گپلەردا كورستىش و ايشلمتىش.

- ۱- کىشىلر آتلرىنى گپلەردا ايشلە تە آله سىزىمى؟
- ۲- نرسەلر آتى بىلەن بىر نېچە گپ توزىنگ.
- ۳- گپ، نىمە لەدن توزىلە دى؟

بەھار بىرە مى

يولدوز، آنه سىدەن بەھار بىرەمى بارەسىدە سۇرەدى. آنه سى أىتىدى: "بەھار باشلەنىشى بىلەن طبىعت اويقۇدن اویغانە دى. گۆيا عالم يىنگى دن يەھتىلگەن دېك بولىپ، انسان نى قووانتىرەدى. بەھار نىنگ بىرینچى كونى نورۇز دېب، آتەلەدى. بوكوندە اولكە مىزىنинگ ساي-آدىرلرى، تاغ-تىپەلرى، باغ-بۇستانلىرى يەم-يىشىل بولىپ، قىزغىلداقلار و تورلى گللىرى تۈلەدى. بىرچە ياش و قرى، اېركك و خاتىنلار

دشت و دله‌لرگه چیقیب، تورلی اوینین-تماشالرگه قتنشه دیلر. بهار، ایش فصلی دیر.
بهار کېلىشى بىلن، اپكىن زارلرده ايش كۇپەيىب كېتىدە. سېن سپويملى قىزىم، يىنە
مكتبگە بارىب، بىلىم آلىشنى دواام اپتىرەسەن".

يولدوز، آنه سىدين بوسۇزلىنى اپشىتىب، كۇپ خورسند بۇلدى.

اپسلتىمه:

يوقارىدەگى متن ده "يولدوز، دەقان، ايشچى، اوقدوچى، اپركك و خاتىن"،
كىشى لر آتى دير. "طبيعت، ساي، تاغ، باغ، آدىر، قىزغلداق، اولكە، گل، دشت،
دله، مكتب"، نرسەلر آتى دير.

* * *

حىرىتلى اوقيتىوچى!

- 1- متن دن كىشى لر و نرسەلرنىنگ آتىنى تختەگە يازىب، اوقدوچىلرنى توشونتىرىنگ.
- 2- نېچە گپ نى تختەگە يازىب، گپدەگى كىشى لر و نرسەلر آتىنى اوقدوچىلرگە بىلدىرىنگ.

عىزىز اوقدوچىلار!

- 1- متن نى اوقيب، كىشى لر و نرسەلر آتىنى كۇرستىينگ.
- 2- قويىدەگى متن دن كىشى لر و نرسەلر آتىنى كۇرستىينگ:
باپر و تېمور، باغچەلىيگە لالە، بىنۋە و قىزىل مرسل گل لرنى اپكە دىلر. بهار فصلىدە لالە و
بنفسەلر آچىلىپ، مرسل بته سى يىشىن، گل لمىدى.

سینش:

- ۱- اوقووچىلار، كىشىلەر و نرسەلەر آتىنى متن دن كورستە آلدىلرمى؟
- ۲- اوقووچىلار، كىشىلەر و نرسەلەر آتى بىلەن گپ توزە آله دىلرمى؟

اوى تاپشىرىيغى:

قوىىدەگى گېپىرنى دفترلىرىنگىزگە يازىب، كىشىلەر و نرسەلەر آتىنى اىرى- اىرى يازىنگ:

- ۱- مېنگلى ھر كون مكتبگە كاب، قلم، كابچە، پىسل و باشقە كېرەكلى نرسەلەرىنى آلىب كېتە دى.
- ۲- محمد قاسىم دەقان دىر. او، ئېكىن زارىدە قۇش ھىدىدى.

یېگىرمە سكىزىنچى درس

هدف: توغرىلىك نى توشونىش، عملگە آشيريش، درس متنى نى اوقيش و توغرىلىك كە قىزىقىش.

- ۱- توغرىلىك بارهسىدە سۆزلەي آلهسىزمى؟
- ۲- توغرىلىك قىلگەن آدم نىنگ حكايه سىنى آيتە آلهسىزمى؟
- ۳- رسم دە نىمە نى كۇرىب تورىبسىز؟

تۇغرى لىك

كېنجهبای گە آنه سى يېگىرمە افغانى بېرىپ: بالەم، شو پولگە نانوا
دن تۈرتتە نان آلىب كېل، دېدى. كېنجهبای، آنه سى بېرگەن يېگىرمە
افغانى نى نانوا گە بېرىپ، مېنگە تۈرتتە نان بېرىنگ، دېدى. نانوا
كېنجه بايگە تۈرتتە نان بېرىپ، اوتىز افغانى نى ھم قىتەرىپ بېرىدى.

کېنجهبای، نان بیلن پول نى آلگىندن سۈنگ، مېن نانوا گە يىگىرمە افغانى بېرگن اپدىم، نانوا مېنگە تۇرتتە نان و يىنه اوتىز افغانى بېردى دېب، اوپىل بىلدۈرلىك، نانوا نىنگ يىنگلىش گنىنى توشونىب، اوئىنگ آلدىگە بارىب، آيتىدى: اكە جان! مېن سىزگە يىگىرمە افغانى بېرگن اپدىم. سىز مېنگە تۇرتتە نان و يىنه اوتىز افغانى بېرىپسىز.

نانوا، كېنجهبای نىنگ سۆزىنى اپشىتگىندن سۈنگ، كېنجهبای دن كۆپ خوشلىك قىلىپ، باشىنى سىلىپ، اوتىز افغانى دن اون افغانى سىنى اونگە بغيشلەدى.

كېنجهبای، نانوالىك ده بۇلىپ اوتكىن بو واقعە نى آته-آنە سى و صنفداشلىكىگە آيتىدى. آته-آنە سى و صنفداشلىرى اوئىنگ قىلىگەن يخشى ايشىدەن خوشلىك قىلدىلر. كېنجهبای صنفداشلىرى اىچىدە تۇغرىلىككە مشھور بۇلدى.

* * *

حرمتلىي اوقيتىوچى!

- ١- تۇغرىلىك بارەسىدە اوقووچىلر سويمىيگە يېرەشە سۆزلىنگ.
- ٢- درس نتىجە سىنى اوقووچىلرگە توشونتىرىنگ.
- ٣- درس متنىدەن كىشىلر و نرسەلر آتىنى تىلبەت، تختەگە يازىپ، اوقووچىلرگە بىلدۈرىنگ.

عزیز اوقووچیلر!

- ۱- تختهگه یازیلگن ينگى سۆزلىنى دفترلىرىنگىزگە يازىب، هر بىر سۆز بىلەن گپ تو زىنگ.
- ۲- تۇغىلىك فايدەلىرىنى بىرمە-بىر آيتىنگ.
- ۳- كېنجه باي نىنگ قىلگن ايشى بارەسىدە گروپلرگە بولىنیب، بحث قىلىنگ.
- ۴- كىشى لر و نرسەلرنىنگ آتىنى متن دن تاپىب، آيتىنگ.

سینش:

- ۱- اوقووچىلر، كېنجهباي نىنگ تۇغرىلىگى و صداقتى بارەسىدە سۆزلەئى آله دىلرمى؟
- ۲- اوقووچىلر، كېنجهباي نىنگ نانوا گە نىمە دېكىنى حقيده سۆزلەئى آله دىلرمى؟

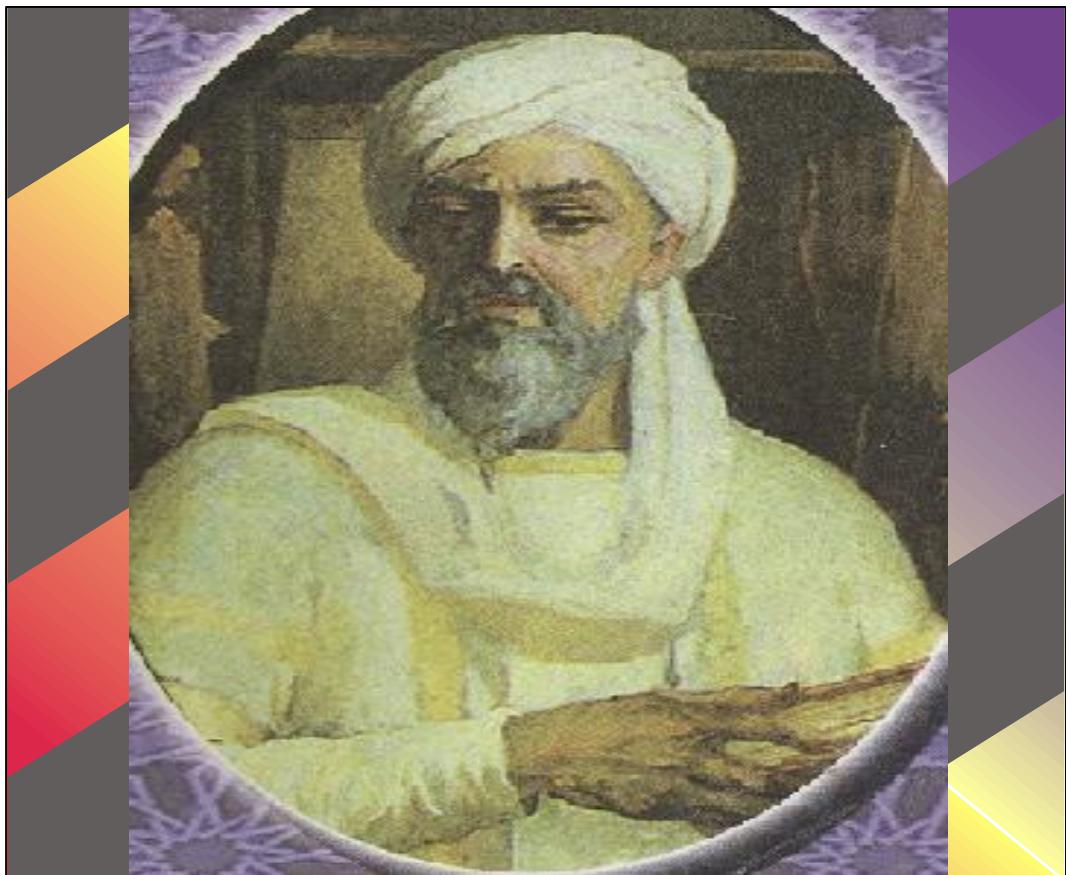
اوى تاپشىرىيغى:

كېنجهباي گە اوخشە گن آدمىرنىنگ آتلرىنى تاپىب، قىلگن ايشلىرىنى اپرته گە صنفداشلىرىنگىزگە حكايه قىلىنگ.

يىكىرمە تۈقۈزىنچى درس

هدف: بىلىم اورگىشىڭە قىزىقىش و هر ياشدە بىلىم اورگىش كېرەكلىكىنى توشۇنىش.

- ۱- علم اورگىش بازىسىدە سۈزلەنگ.
- ۲- علمسىز و جاھل كىشى بازىسىدە سۈزلەنگ ئالىسىزمى؟
- ۳- علم بولىمە كىندە بو گونكى ترقىيات نىنگ يوز بېرىشى ممکن اپدىمى؟

بېشىك دن قىرگە، بىلىم اورگن

ياشى يېتىمىش بېشىك دن قىرگە، اولىم حالتىدە ياتىنگان اپدى.
خاتىن-بالەلرى و يقىن قىرىنداشلىرى تېڭىرەتكى گە يىغىلىپ، اولتىرگان اپدىلر.

شو چاغده، کسل نینگ دوستلریدن بیرى يانىگە بارىب، حالينى سوره دى. كسل كىشى اپشىتيلر-اپشىتيلمس تاوش بىلن سۆزلب، دوستىگە: سىزدىن بيرمىئاله نى سوره گن اپدىم. ممكىن بولسە، حاضرمېنگە جوابىنى آيتىنگ، دېدى.

دوستى آيتىدى: سىز، كسل سىز. ساغلىكىنگىز يخشى اپمس. شوندەي
حالىدە مسئاله جوابى نينگ نىمە كېرەگى بار؟
كسل كىشى آيتىدى: شو مسئاله نى بىليلب اولسىم يخشى مى يا بىلمەي،
جهاالتى دنيادن كېتسىم يخشى مى؟

دوستى، مسئاله جوابىنى آيتىب، كسل نينگ يانىدىن چىقىب كېتىدى.
اونىنگ چىقىشى بىلن، كسل نينگ اوپىيدن يىغى- سىغى تاوشى
اپشىتيلدى. كسل نينگ دوستى شاشىلىب، كسل آلدىگە قىتىب كېلدى.
قرەسە، كسل اولىب قالگەن اپكىن.

شو كسل كىشى نينگ كيملىكىنى بىلەسىزمى؟
شو كىشى نينگ آتى، ابورىحان البېرونى دىر. بېرونى اوزبېك اولوسى
نинگ اپنگ بويوك عالم لرىدىن بولىب، علم يۈلە جودە مەحتتىلر چېكىب،
كۆپ خەمتىلر قىلگەن. بېرونى هجرى (٤٢٧) نچى يىلدە يېتىميش بېش
ياشىدە وفات اپتىدى. او، بىريوز و اون اوچ (١١٣) كتاب و رسالە يازگەن
اپدى. اونىنگ يازگەن كتابلرى، رياضيات، جغرافىيە، نجوم، طب،
جيولوجى، داروشناسلىك، مردمشناسلىك و باشقە علملىگە تېگىشلى
دىر.

ابوريحان بېرونى نينگ وفاتىدين قرىب مىنگ يىل اوتكەن بۇلسەدە،
حالى هم اونىنگ كتابلىرىدىن علمى تحقىقات لرده فايىدەلىلەدى.

حرمتلى اوقيتىوچى!

- 1- بېشىك دن قبر گچە بىلىم اورگەن.
- يوقارىدەگى حديث شريف معنا سى حقىدە اوقووچىلر سويمى سىگە يىرەشە، معلومات بېرسىن.
- 2- ابورىحان بېرونى بارەسىدە قىسقە معلومات بېرىنگ.

عزيز اوقووچىلر!

- 1- "علم اورگىنىش، بىرچە مسلمان اپرکك و خاتىن- قىزلىرى كېرەك لىيگى حقىدە سۆزلىنگ" دېگەن، پىغمېرىمىز حديثلىرى بارەسىدە سۆزلىنگ.
- 2- قويىدەگى گپلىرنى "كىيم" و "نىمە" بىلەن سۈراق گپگە اوزگەتىرىنگ:
 - ياشى يېتىمىش بېشىك دېگەن بىرکىشى اولىيم حالتىدە ياتگەن اپدى.
 - سىزدىن بىرمسالە نى سۈرەگەن اپدىم. ممكىن بۇلسە، حاضرمېنگە جوابىيىنى آيتىنگ.

: سىنىش

- 1- اوقووچىلر، علم اورگىنىش نىنگ اهمىتى نى بىلىپ دىلردى ؟
- 2- اوقووچىلر، ابورىحان بېرونى بارەسىدە قىسقە معلومات بېرە آللە دىلردى ؟

: اوى تاپشىرىيغى

قويىدەگى گپنى دفترلىرىنىڭىزگە يازىپ، شو بارەدە نېچە جملە يازىپ كېلىنگ:

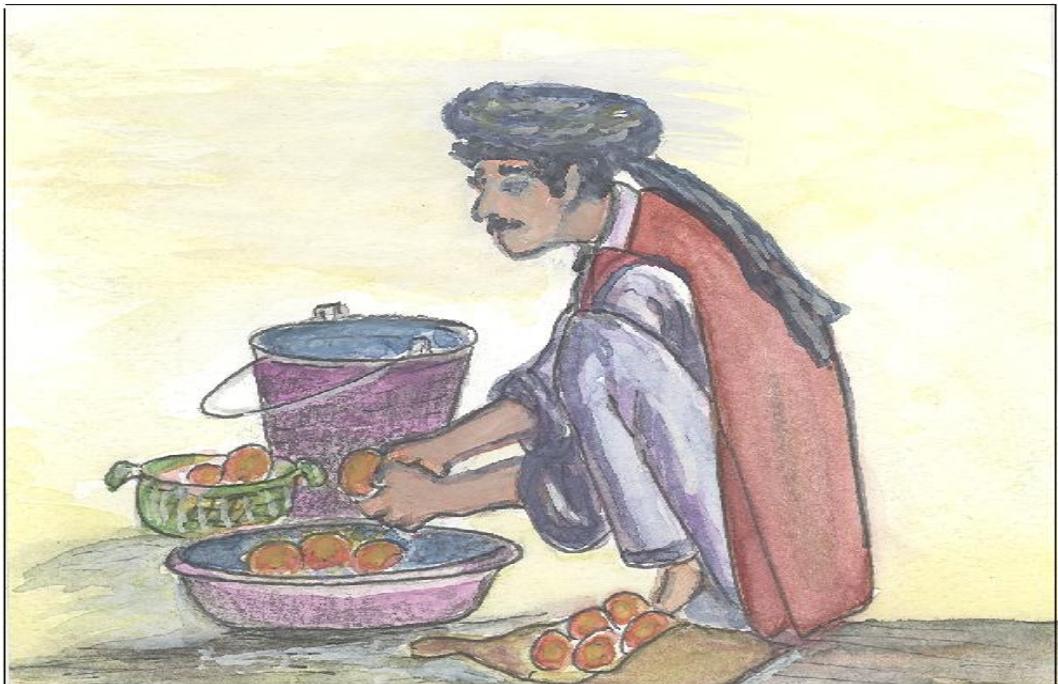
"بېشىك دن قبر گچە بىلىم اورگەن."

(حديث شريف)

اۆتىزىنچى درس

هدف: مېكروب بارەسىدە معلومات تاپىش، اوندن اوزنى اسرەش يۈللىرىنى بىلىش و ساغلىققە قىزىقىش.

- ۱- مېكروب بارەسىدە معلومات بېرە آله سىزمى؟
- ۲- مېكروب لر كۆپرەق قە يېرلەدە يىش، كۆپەيدەدى؟
- ۳- اۆزىمۇزىنى مېكروب دن قىندهى اسرەھى آله مىز؟

مېكروب

بالەم، بونكە نى دائىم اېشىتىگىل
حقىقت نى ھەپشە يخشى بىلگىل
كىشىلر ياوى مېكروب ھەزمان دىر
بلا و آفت و ھەم خصم جان دىر

هر آفت دن میکروب لر دیر یامانرا
 کسل لیکلر یره تگه‌ی عالمه، باق
 قیلر توپراق ایچیده اوزنی پنهان
 عذابده کېچه، کوندوز اوندن انسان
 قۇلینگنی پاک سقله هر زمان يوو
 تیارلب اوزینگه صابون بىله سوو
 اوzac سقله چىيىن لردن اوزينگى
 يوز و قول و آياق و هم كۆزىنگنى
 يوويب مېوه بىله هم سبزىجات نى
 كوچىنگنى صرف اپتىب، اسره حيات نى
 كشيف نرسه بولر میکروب كانى
 ياوق بولمه اونگه، كۈپ دير زيانى

آته لرسۇزى:
 پاک لىيگىنگ - ساغ لىيگىنگ.

حرمتلى اۇقىتىوچى!

- ۱- میکروب بارەسىدە اۇقووچىلر سویەسىگە يره شە سۆزلنگ.
- ۲- میکروب دن اوزنی سقلش يۈللىرىنى اۇقووچىلرگە بىلدىريىنگ.
- ۳- میکروب بارەسىدە يازىلگە شۇرنىنگ معنى و مفهومىنى اۇقووچىلرگە توشۇنتىريىنگ.

عزيز اوقووچيلر!

- ۱- اوقووچيلر، گروه شكلييده ميكروب بارهسيده سئوز لشيب، آخر چاغده هر گروه دن بير اوقووچى تخته يانيگه باريپ، ميكروب بارهسيده معلومات پرسىين.
- ۲- هريبر اوقووچى شومتندن بيرمضرع نى اوقىب، باشقىلرگە معنى قىلىسين.
- ۳- هر اوقووچى اوزىيدىن تورىپ، ميكروب دن اوزىنى اسرەش يۈللىرىنى باشقىلرگە آيتىپ پرسىين.

سېنىش:

- ۱- اوقووچيلر ميكروب بارهسيده قىسىقە معلومات بېرە آله دىلرمى؟
- ۲- اوقووچيلر ميكروب دن اوزىلىنى اسرەش يۈللىرىنى يېلىپ دىلرمى؟

اوى تاپشىرىيغى:

ميكروب ضررلىرى بارهسيده دفترلر ينگىزگە قىسىقە معلومات يازىپ كېلىنگ.

اوّتیز بیرینچى درس

هدف: يوویلمه گن مپوهار ضرلرینى بىلىش و پاكىزەلىك بارهسيده يازىش و سۆزلىش.

- ۱- بازاردن آلمه ساتىب آلىپ، اونى يوومە ي پىسنگىز يخشىمى؟
- ۲- شفتالو بارهسيده سۆزلەرى آله سىزمى؟
- ۳- يوویلمە گن مپوهار، يېشى نىنگ ضرلرینى آيتە آلمسىزمى؟

يوویلمە گن شفتالو

عبدالله يىلين اپرکىن صنفداش دىرلىر. هراپرتە ايكاولرى بىر- بيرىنى چقىرىپ، مكتب تامانگە جۇنە يدىيلر. بىر كونى ايكاولرى مكتب گە بارر اپدىيلر. يۈل دە، ارابە دە شفتالو ساتىب تورگن كىشى يىلين اوچره شدىيلر. عبدالله، اپرکىن گە آيتدى: مېنинگ بېش افغانىم بار. سېن ھم بېش افغانى بېر، شفتالو ساتىب آلممىز. اپرکىن ھم چۈنتىگىدىن بېش افغانى چىقدى. ايكاولرى شفتالو ساتووجى دن اون

افغانيگه شفتالو ساتيب آلديلر. بير چتىگه بارىب اولتىريپ، شفتالو نى يېدىلر.
سۇنگ مكتب تامانگه يېول آلديلر. نېچە دقيقە دن سۇنگ، اېركين قارنى نى
اوشلەپ، عبدالله كە آيتدى: عبدالله! مېنинگ قارنييم آغريدى.

عبدالله آيتدى: مېنинگ قارنييم هم آغريماق دە.

ايكاولرى كۆپ قىيىنهلىپ، مكتىگە يېتىپ باردىلر. صنف گە كىريپ،
چوكىلىريدە اولتىرگىندن سۇنگ، قارينلىرى نىنگ آغريغى كۆپە يىپ ايكاولرى آه و
نااله قىلەباشلە دىلر.

استادلىرى سۇرەدى: عزيز اۇقوچىلىرىم، سىزلىگە نىمه بولدى؟ نىمه اوچون
قېنلەسىزلىر؟

اېركين آيتدى: قارنييمىز آغريب قالدى.

اوقىتووچى سۇرەدى: اېرتەلب نىمه يېڭىن اېدىنگىز؟
اېركين بىلن عبدالله آيتدىلر: نان يېدىك، چاي اىچدىك. باشقە نرسە يېڭىنيمىز
يۇق، لېكىن يېلده اوئىن افغانىيگە شفتالو ساتيب آليپ يېدىك.

استادلىرى آيتدى: سىزلىر اوشه شفتالو نى يوومەي يېپ سىزلىر، شونىنگ اوچون،
بو كسللىككە يېلىقىب سىزلىر. اېسىنگىزىدە بولسىن، كېلگۈسىدە مېۋەلرنى يوومەي
يېمنىڭ. حاضر تورىنگ، داكتىرگە بارھىلىك.

استادلىرى، اېركين بىلن عبدالله نى داكتىرگە آليپ باردى. داكتىر اولرنى معائىنە
قىلىپ، دوا بېرىدى. عبدالله بىلن اېركين استادلىرىگە، كېلگۈ سىدە مېۋەلرنى يوومەي
يېمىسىككە وۇدە بېرىدىلر.

حرمتلى اوقيتوچى!

- اوقووچيلرگە دايىم مېوهلىنى يوويب بىيىشلىرى بارهسىدە ئاكىد قىلىنگ.
- اوقووچيلر نىنگ سوبىھىسىگە يىرە شە، يوويمەگن و ناپاڭ مېوهلىرىنىڭ ضرلەينى توشۇنتىرىنگ.
- اوقووچيلرگە پاكلىك و تازەلىك بارهسىدە معلومات بېرىنگ.

عىزىز اوقووچيلر!

- قويىدەگى سۈراقلىگە جواب بېرىنگ:
 - عبدالله بىلەن اپركىن نىمە ايش قىلىدىلر؟
 - عبدالله بىلەن اپركىن قىندهى كسللىك كە يېلىق دىلر؟
 - عبدالله بىلەن اپركىن نى كىم داكتىرگە آلىب باردى؟
- قويىدەگى سۆزلىرىنىڭ حرفلىرىنى آيرى- آيرى يازىنگ:
كتاب، قلم، پنسىل، كسل، كېلگۈسىدە.

سېينىش:

- اوقووچيلر، يوويمەگن مېوهلى ضرلەينى بىلەپ دىلرمى؟
- اوقووچيلر، درس متنى دن يىنگى سۆزلىنى تختەگە يازىپ، اونگە گپ توزە آله دىلرمى؟

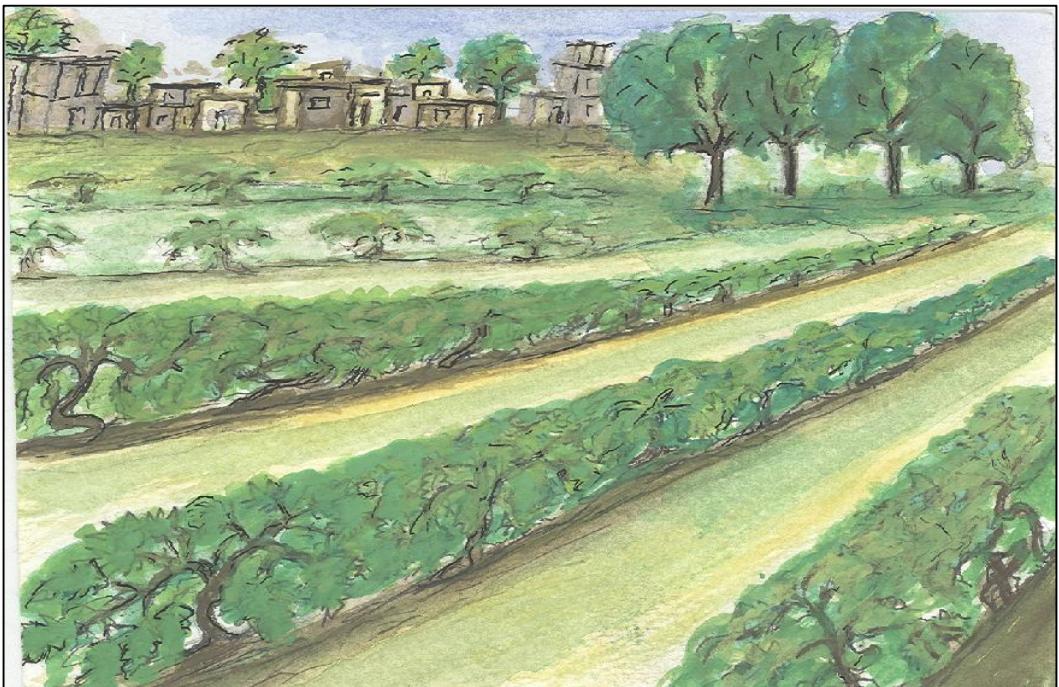
اوى تاپشىرىيغى:

قويىدەگى بتوش جايىلنى مناسب سۆزلىرى بىلەن تولدىرىپ، دفترلىرىنىڭىزگە يازىپ كېلىنگ:
عبدالله بىلەن اپركىن دىلر. هراپرته بىر چقىرىپ،
مكتب تامانگە

اوْتیز ایگینچی درس

هدف : اوْزوم باره‌سیده معلومات تاپیش، اوْنینگ تورلرینى بىلیش، اقتصادى فایدەلرین آگاه بولىش و اوْنینگ اپکىشى گە قىزىقىش.

- ۱- اوْزوم باره‌سیده معلومات بېرە آله سىزمى؟
- ۲- نېچە تور اوْزوم نىنگ آتىنى آيتىنگ.
- ۳- اوْزوم تاكىنى اپکىش و اوندن فايىدە آليش باره‌سیده سۈزىلنىڭ؟

اوْزوم

اوْزوم، مېوهلرنىڭ بىر تورى دىر. اوْزوم، پىشگىنلىك سۇنگ كۆپ شىرىين و مزهلى بولە دى. اوْزوم ساغىللىق كۆپ فايىدەلى دىر. اوْزوم باغلىرى اوْلوكه مىز نىنگ پروان، قندھار، فارىباب، تخار، غزنى، هرات، جوزجان، سرپل، سمنگان، بلخ و كابل ولايت لريده كۇپراق دىر. شونىنىڭدېك، اوْزوم تورلرى

کۆپ بولیب، آق کشمش، قره کشمش، حسینی، طایفی، چال، آبجوش، آت اپمچگی، خلیلی، شهابی، صاحبی، زاغ کله و باشقه بیرقنقه آتلر بیلن اتهله دی.

اوزوم باغ ایش لری بیلن شغللنووچیلر باقدار و او زوم گه با غلیق ایش لر باقدار چیلیک دېب، آیتیله دی. او زوم تاکلری نینگ شاخلى حوت آییده کېسیله دی. يخشى حاصل بېرەدیگن شاخلىینى ایكىي يا اوچ قریج قتویب، کېسەدیلر و تاكلرنىنگ توبلرینى بېل اورىب، يومشەته ديلر. معین وقتده تاک باغلىرىنى سوغارىب، يواىى او تلرینى اورىب آله ديلر.

کوز فصلىيە قورىتىلە دىگن او زوم نى قوياش حرارتىگە قتویب، قورىتىب آله ديلر. او زوم دن تازە و قورىتىلگن شىكلەدە فايىدەلىلە دى. اولكە مىز تاجرلىرى تازە او زوم و مىيىز نى باشقە اولكەلرگە يىبارىب، جودە كۆپ فايىدە آله ديلر.

* * *

حرمتلى اۇقىتىوچى!

- اوزوم فايىدەلری بارەسىدە سۈزلەنگ.
- اوزوم باغلىرىگە ئېگە بولىگن ولايتلر آتىنى تختەگە يازىب، اۇقووچىلر نى تو شونتىرىنگ.
- اوزوم تاكىنى اۇستىرىش يېللەرینى اۇقووچىلرگە بىلدىرىنگ.

عزيز اوقووچيلار!

- ۱- هر بير اوقووچى اورنىدين تورىب، اوZoom فايدەلرىنى باشقەلرگە آيتىسىن.
- ۲- قويىدەگى هر بىرسەز بىلەن گپ توزىنگ:
اوZoom، مژھلى، باغدارچىلىك، تاك، كوز، فايدە.
- ۳- بىر نېچە تور اوZoom نىنگ آتىنى آيتىنگ.
- ۴- اوZoom دن قىندهى فايدە آلىنه دى؟

: سينش

- ۱- اوقووچيلار، اوZoom بارهسيده معلومات بېرە آله دىلرمى؟
- ۲- اوقووچيلار، اوZoom دن فايدە لىنىش يول لرى نى بىلىپ دىلرمى؟
- ۳- اوZoom باغىنى كۈركم لشتىريش يول لرى نى بىلىپ دىلرمى؟

: اوى تاپشىرىيغى

اوZoom فايدەلرىنى دفترلىنىڭىزگە يازىپ كېلىنگ.

اوٽىز اوچىنچى درس

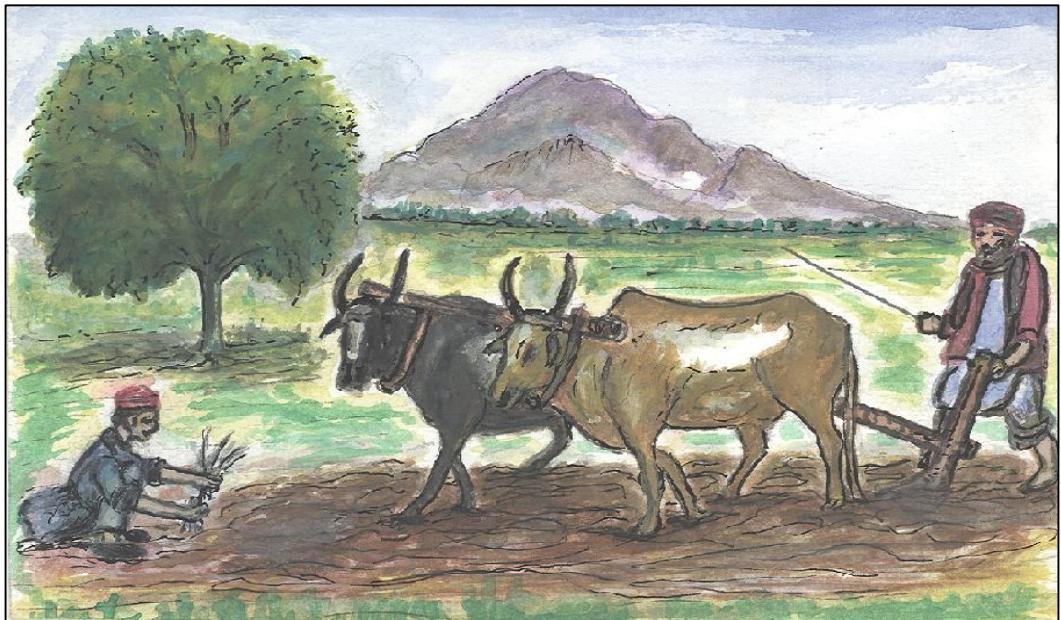
هدف: كىشىلر و نرسەلرنىنگ ايش حالتى نى، "ニيەمە قىلە دى؟" و "ニيەمە قىلىدى؟" سۇراقلار آرقةلى بىلىش.

۱- دەقان نىيەمە ايش قىلە دى؟

۲- چۈپانلرنىيەمە ايش قىلە دىلر؟

۳- اۇقووچىلار نىيەمە ايش قىلىدىلار؟

۴- سىزنىيەمە ايش قىلە سىز؟

ايشچى عايلە

سنجر بىلن ارسلان ايكىيىنى-آغە دىرلر. سنجر، ارسلان نىنگ اكە سى بولىب، ايكالىرى بىر- بىرلىرى بىلن دايىم ياردىم لىشە دىلر. سنجر يېرنى بېل بىلن آغدرگەن چاغدە، ارسلان يېرنىنگ اجريقلىرىنى تېرەدى. سنجر هوکىزلىرىنى آلىب، قوش هىدەگىنى كېتسە، ارسلان هوکىزلىرىگە اوت اوپىرىب قوشىدە. ارسلان اۇقووچى دىر. سنجر، ارسلان گە مكتب اوچون كېرەك بولگەن نرسەلرىنى ساتىب آلىب بېرەدى.

آنھلرى هم دايم اولر بىلن ياردملىشە دى. آتەلرى اپسە بىر كېكسە چال دىر. او، دەقانچىلىك ايشلىرىدە سنجىر و ارسلان گە يېول - يۇريق كۇرستىب تورە دى.

حرمتلى اوقىتۇرچى!

- ١- نىمە قىلە دى ؟ نىمە قىلە ؟ نىمە قىلدى ؟ نىمە قىلماقچى ؟ نىمە قىلەسىز ؟ كېسى سوراقلىرى بىلن سوراق گېلرنى توزىب، اوقۇوچىلەرنى جوابىنىيىسىنگ.
- ٢- يوقارىدەگى مەتنىدىن سوراق گېلرنى توزىب، اوقۇوچىلەرنى جوابىنىيىسىنگ.

عزيز اوقۇوچىلار!

١- قويىدەگى سوراقلىرىڭ جواب بېرىنگ:

- اورىدك سوو ده نىمە قىلە دى ؟
- بالەلەر مكتب ده نىمە قىلە دىلر ؟
- قلم بىلن نىمە ايش قىلە سىز ؟
- نجار نىمە قىلە دى ؟
- تىكۈچى نىمە قىلە دى ؟

٢- قويىدەگى گېلرنىنگ بۇش بېرىنگى، مناسب سۆزلىرى بىلن تۆلۈرىنگ:

- نىگىزنىمە ايش قىلە دى ؟ - آتە م قىلە دى.
- سىزلىرى قىچان او يقۇ گە كېتە سىزلىرى ؟
- بىزلىرى ساعت توقىزىدە گە كېتە مىز.
- مېن آتىم گە دەقانچىلىك ايشلىرى ده بېرە من.

سىنىش:

- ١- اوقۇوچىلەرنىڭ بىلەرىنىڭ ايش حالتىنى بىلەپ دىلەمى ؟
- ٢- اوقۇوچىلەرنىڭ بىلەرىنىڭ ايش حالتىنى بىلەپ دىلەمى ؟

اوى تاپشىرىغى:

ھەر بىرا اوقۇوچى بېشىتە سوراق گېنى، "نىمە قىلدى ؟" و "نىمە قىلە دى ؟". سوراق سۆزلىرى بىلن توزىب، دفترلىرىگە يازىپ كېلىسىن.

اوتیز تورتینچی درس

هدف: یاردم‌لشیش بیلن قیزیقیش، اویلب ایش قیلیش و کوپلیک کوچیگه ایشانیش فایده لرینی بیلیش.

- ۱- اویلممی قیلینگن ایش نتیجه سی باره‌سیده سوژلنگ؟
- ۲- حشر آرقملی بجریله‌دیگن ایش باره‌سیده آته‌لرسوژیدن بیلسنگیز، آیتینگ.

آق کفتر

بیر خیل کفتر آسمانگه جولان اوریب، سلقین هوا ده، دله‌لر و اورمان‌لر ده اپرکین اوچیب یورگن اپدیلر. چرچب قالگن‌لریده بیرکنه درخت نینگ اوستیگه قوندی‌لر. درخت آستیده بیر آچی توزاق قئیب، دان سپیب قئیگن اپدی. کفترلر، دان نی کوریب، درختدن اپندیلر. دان بیپیمیز دېب، توزاققه ایلیندیلر.

کفترلر نینگ خیلیده بیر آق کفتر بار اپدی. بوکفتر کۆپ سېزگیر اپدی. اورتاق لرینی قیچقیریب، آیتدی:

"اورتاقلر، ايلگرى راق، بو يخشى دان نيمه اوچون بو يپرگە تشننگن ليكىنى آزگىنه اويلمسك، بوبلاگە يۈلىقىس اپدىك. حاضر ھم يخشى راق اويلب، بير- بيريمىز بىلن ياردىملىشك، شو حالت دن قوتىلە ئەممىز. حاضر بير لحظە دم ئىنگلر، سۇنگ مېنинگ بويروغىمگە قرهب، ايش قىلىنگلر."

آوچى، توزاققه توشگەن كفترلرنى كورىب، ئالماقچى بولىب، يوگوردى. آق كفتر باشقە كفترلرگە آيتدى: "بىر دىيگە بار كوچىنگىز بىلن هواگە اوچىنگلر!" كفترلر كوچلرى بارىچە هواگە اوچدىلر. آوچى، كفترلر بير لحظە دن سۇنگ چىچب، يىنە يپرگە قۇنە دىلر دېب، توردى؛ لېكىن كفترلر كوچلرى بارىچە اوچىب، آوچى نىنگ كۆزىدىن غايىب بولدىلر. آق كفتر، كفترلر خىليلىنى بىر ارىق بۆيىگە توشىردى. او يېرده قدىم دن آق كفترنىنگ بىر سىچقان اورتاغى يىشراپدى. سىچقان، كفترلر قناتى سېسى نى اپشىتىب، تىشقىرگە چىقدى. قرهسە، آق كفتر و اونىنگ اورتاقلىرى توزاققه ايلينىن دىرلر. سىچقان كېلىب، سلام لشىب، آق كفتر توزاغى اىپى نى قىرقىب باشلە دى.

آق كفتر آيتدى: مېندن ايلگرى اورتاقلريم نىنگ آياقلارىنى بوشت، سۇنگ مېنинگ آلدىمگە كېل.

سىچقان، بىرچە كفترلر آياغىنى توزاقدن بوشتىدى. آخرچاگدە اورتاغى، آق كفترنى قوتىردى. كفترلر توزاقدن قوتىلىب، سىچقاندىن كۆپ تشكىلر قىلىب، قووانىب كۆككە قرهب اوچدىلر. بوندىن سۇنگ، توزاق نى كورمەي، دانە گە الدنسلىككە و دايىم اويلب ايش قىلىشىگە عهد قىلدىلر.

حىرتلى اۇقىتۇچى!

- حكايە فايدە سىنى اۇقۇوچىلەرنىڭ آيتىنگ.
- بىرلىك و ياردىملىشىش بارەسىدە معلومات بېرىنگ.
- باشقە شوندەي حكايە بىلسىنگىز، اۇقۇوچىلەرنىڭ آيتىب بېرىنگ.

عىزىز اۇقۇوچىلە!

- قويىدەگى حرفلىرىنىڭ هىرىرى بىلەن آيرى- آيرى سۆزلىرى تۈزىنگ:
چ، ف، ل، ك، م، ن، ع، غ، و.
- قويىدەگى هىرىرسۆز بىلەن گپ تۈزىنگ:
اپرىكىن، قىزىق، آچى، آلماقچى، اورتاق، اىپ، توزاق.
- نىمە قىلە دى؟، نىمە قىلدى؟، نىمە قىلماقچى؟ سۇراقلار بىلەن نېچە سوراڭ گپ تۈزىنگ.

سىنىش:

- اۇقۇوچىلەر، بىرلىك و ياردىملىشىش بارەسىدە معلومات بېرە آللەدىلەمى؟
- اۇقۇوچىلەر، قىين چىلىكلىرىدە اۋىلېب ايش قىلىشنى بىلېب دىلەمى؟
- اۇقۇوچىلەر، آق كفتر حكايە سى نتىجە سىنى بىلېب دىلەمى؟

اوى تاپشىرىيغى:

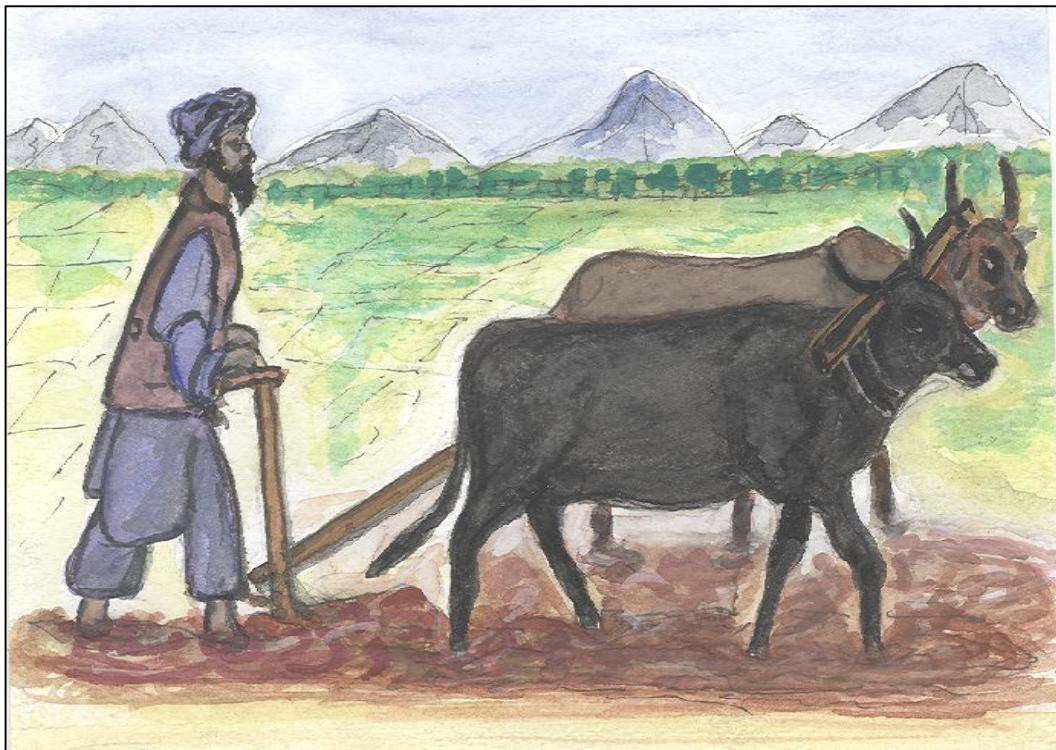
قوىيدەگى گپ نى كتابچەلىرىنىڭىزگە يازىنگ:

كەنترلر توزاقدەن قوتىلىپ، سىچقاندىن كەنپ تىشكىرلىرى قىلىپ، قۇوانىب كۈك كە قرهب اوچدىلەر. بوندىن سۇنگ توزاقدىنى كۈرمەئى، دانەگە الدىنسلىككە و دايىم اۋىلېب ايش قىلىشىگە عەد قىلدىلەر.

اوتیز بېشىنچى درس

هدف: دهقانچىلىك بارهسىدە معلومات تاپىش، دهقان نى قدرلش و محنتلىنى بھالب، حرمت اپتىش.

- ۱- دهقانچىلىك بارهسىدە معلومات بېرە ئەلسىزىمى؟
- ۲- دهقانچىلىك اسياپلارى بارهسىدە معلومات بېرىنگ.
- ۳- بوغداي بارهسىدە معلومات بېرە ئەلسىزىمى؟

دهقان

دایم محنت چېكىر دهقان
شوق بىلەن ايش قىلىر دهقان
كىنجد- زغىر سېپىر دهقان
تىنمه ئى پختە تېرر دهقان

بوغداي، اپىه اېكىر دهقان
آباد بۇلسىن اولكە مىز دېب
هارگىننى بىلەمە ئى مىدام
بېلىنى محكم باغلە بان

اوز ايشىيگە كېتىر دەقان
دايىم مەنەت قىلىرى دەقان
داكتىر عبدالسلام آشىم

كۆرسك ھەپشە اپرتە لب
اولوس نىنگ راحتى اوچون

حىرمەتلىي اوقيتۇوچى!

- دەقانچىلىك بارە سىيدە قىسقە معلومات بېرىنگ.
- دەقان بارە سىيدە معلومات بېرىپ، اولكە مىز نىنگ كۆپ اهالىسى دەقانچىلىك ايشلىرى بىلەن شغل لىنگنلىكلىرىنى بىلدۈرسىن.
- اۇقووچىلىرنى تۆپلەپ، دەقان بارە سىيدە آيتىلگەن شعرنى اوقيتىيىنگ.

عىزىز اۇقووچىلە!

- اولكە مىزدە ئېكىلە دىيگەن نرسەلەر آتىنىي آيتىنگ.
- دەقانچىلىك بارە سىيدە قىسقە بىر مطلب يازىنگ.
- قويىدەگى هەرىرسۆز بىلەن گەپ توزىنگ:
بوغدايى، ارىيە، مەنەت، نېچە، دەقان، محكىم

: سىينىش:

- اۇقووچىلە، دەقان بارە سىيدە معلومات بېرە آله دىلردى؟
- اۇقووچىلە، دەقان شعرىنى اوقى آله دىلردى؟

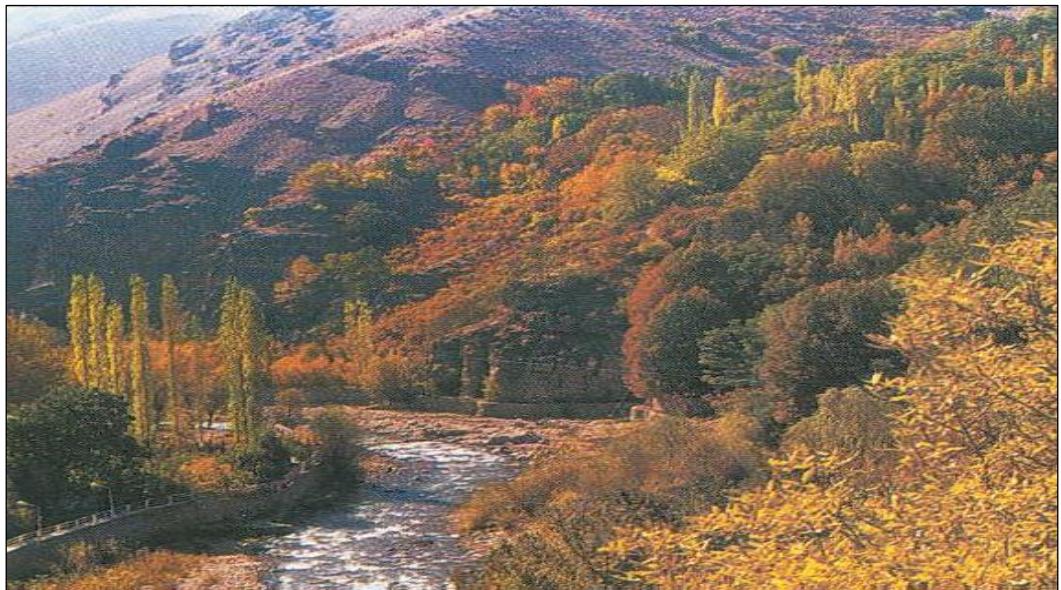
: اوى تاپشىرىيغى:

دەقان شعرىنى كتابچە لىنگىزگە يازىپ كېلىنگ.

اوّیز آلتینچى درس

هدف: کىشىلر و نرسەلرنىنگ صفتىنى بىلىش و گپلرده اىشلىتىش.

- ۱- تۇز نىنگ مزه سى شور، شكر نىنگ مزه سى قىندهى دىر؟
- ۲- كوندوز ياختى، كېچە قىندهى دىر؟
- ۳- قىتىق قويوق، سوت قىندهى دىر؟
- ۴- پختە يومشاڭ، تاش قىندهى دىر؟
- ۵- قار نىنگ رنگى آق، كۇمیرىننگ رنگى قىندهى دىر؟

صفت: نرسەلر بېلگى سى نى بىلدىرىچى سۆزلى توركومى، صفت دېيلە دى.

كوز فصلى

اېلمراد، ذهنلى اوقووچىلدن دىر. هرنرسە بارھسىدە آتە سى آقمرادبای دن سۇرەيدى. آقمرادبای كۆپ معلوماتلى كىشى دىر. كوز فصلى اېدى. بىرکون اېلمراد، آتە سى بىلەن سېكىن- سېكىن باغچەلىيده يورر اېدىيلر. قرهسەلر، درختلر نىنگ يېراغى سرغەمىيەب، درختلر آستىگە توшиб، گۈزەل منظرە نى

یره‌تگن اپکن.

اپلمراد، آته سیدن کوز فصلی باره‌سیده ستره دی. آته سی آیتدی: میزان، عقرب و قوس، کوز فصلی نینگ آیلری دیر. شو فصلده درختلرنینگ پیراغی سپ- سریغ بولیب، کوپ چیرایلی کورینه دی. بیر خیل قوشلر ایسیق جایلر گه کوچه دیلر. دهقانلر حاصل نی تهپلب، قیش آذوقه سینی بیغه دیلر. کپله جک نی اویله- گن چپانلر پخاللرنی بیغیب، قویلری نینگ قیش لیک یپیمی اوچون اسره‌یدیلر. کوز شمالی گوریللب، هرتاماندن اپسه‌دی. در ختلر پیراغی پیرگه توشه‌دی و برچه آدملر قیش آذوقه سینی ساتیب آلیب، بیغه دیلر.

* * *

حرمتلی اوقيتو وچی!

- ۱- کیشی‌لر و نرسملر نینگ صفتینی اوقو و چیلرگه بیلدرینگ.
- ۲- کیشی‌لر و نرسملر باره‌سیده نېچه گپ توزیب، صفتی نی اوقو و چیلردن ستره‌نگ.
- ۳- کوز باره‌سیده اوقو و چیلرگه معلومات بېرینگ.

عزيز اوقو و چيلر!

- قوييده‌گى سوراقلرگه جواب بېرینگ:
- اپلمراد قنده‌ي اوقو و چى دير؟
- آقمرا دبای قنده‌ي کیشى دير؟
- کوز فصلیده درختلر پیراغى قنده‌ي بوله دى؟
- چپانلر پخاللرنی نيمه اوچون بیغه دیلر؟
- کوز فصلی ده بیر خیل قوشلر قنده‌ي پیرلرگه کوچه دیلر؟
- قوييده‌گى گپ لرده صفتلرنى کورسەتىنگ:
- آق پخته، سریغ پىللە، تازه‌هوا، تينيق سوو، يومشاق يونگ.

سینش:

- ۱- اۇقووچىلار، كىشى لر و نىزەتلەرنىنگ صفتىنى بىلىپ دىلرمى؟
- ۲- اۇقووچىلار، گپلاردە صفت نى اىشلە ئالە دىلرمى؟
- ۳- اۇقووچىلار، كوز فصلى بارەسىدە سۆزلە ئالە دىلرمى؟

اوى تاپشىرىيغى:

كوز فصلى درسىنى كتابچىلەرنىڭ يازىپ، صفتلرنى متنىدىن چىقىرىپ، علیىدە يازىپ كېلىنگ.

اوّتىز يېتىنچى درس

هدف: طعام يېپىش آدابى نى بىلىش و پاكيزەلىك گە قىزىقىش.

۱- طعام يېپىش دن آلدىن نىمە ايش قىلەسىز؟

۲- يېمك دن آلدىن نىمە نى اوقيىسىز؟

۳- يېمك نى قىسى قولىنگىز بىلەن يېپىسىز؟

طعام يېپىش آدابى

يۇلداش نىنگ آله سى طعام نى دسترخوان اوستىگە قويدى. يۇلداش،

"بسم الله" دېمەي و قولىنى يوومەي طعام يېماققە باشلە دى. يۇلداش نىنگ آته سى، اوينىڭ قولىنى توتىپ آيتىدى:

"يۇلداش جان، طعام يېماقىدىن آلدىن قول لر نى يووش كېرەك. اوندى سۈنگ دسترخوان اطرافىگە اولتىرىپ، "بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ" دېب، طعام نى يېپىلىك.

ھركىم اوز آلدىن و طبق نىنگ بىر چىكە سىدىن يېپىش كېرەك.

طبق نینگ اورته سى يا باشقەلر تامانىگە قول اوزهتىش، كىنە-كىنە لقمه آلىش، اويان-بويانىگە قرهش، طعام يېماق آدابلىرىدىن اپمىس. طعام يېپىش چاغىدە يۇتل ويا عطسە توتسە، يوزىمىز نى آرقە مىزگە قرهتىشىمىز يا رومالچە بىلەن قوليمىزنى آغزىمىزگە توتيشىمىز كېرەك. طعامنى يېب بولگىندن سۆنگ، "الحمد لله" دېب، قول و آغىزىمىز نى يوويب، ساچيق (دستپاك) بىلەن ارىتىشىمىز كېرەك دىر.

يۇلداش، بوندىن سۆنگ آتە سى نىنگ آيتىگە سۆزلىرىگە عمل قىلىشىگە سۆز

بېرىدى.

* * *

حىرىتلى اۇقىتۇرۇچى!

- ١- اۇقوچىلەرگە طعام يېماق آدابىنى آيتىب بېرىنىڭ.
- ٢- صابون بىلەن قوللۇنى يووיש فايىدە سىنى اۇقوچىلەرگە بىلدىرىنىڭ.
- ٣- اۇقوچىلەرگە پاكلىك و تازەلىك فايىدەلىنى بىلدىرىپ، پاكىزەلىكىدە يىشش يخشىلىگىنى توشۇنتىرىنىڭ.

عىزىز اۇقوچىلەر!

- ١- طعام يېپىش آدابىنى آيتىنىڭ.
- ٢- قويىدەگى سۆزلىرىنىڭ ھەبىرىسى بىلەن گپ توزىنىڭ:
نان، يېمك، طبق، يۇتل، كىنە-كىنە، يوويش.
- ٣- قويىدەگى گپلىرىنىڭ بۇش جايلىرىنى تۈلدىرىنىڭ:
طعام يېماقىدىن آلدىن اوندىن سۆنگ اولتىرىپ، دېب، طعام يېپىش،
ھەكىم يېپىشى كېرەك دىر.
- ٤- متندىن نېچە صفت نى تاپىپ، كتابچە لىنگىزىگە يازىنىڭ.

سینش:

- ۱- اۇقۇوچىلار، طعام يېش آدابىنى بىلىپ دىلرمى؟
- ۲- اۇقۇوچىلار، پاكلىك بىلەن قىزىقىب دىلرمى؟

اوى تاپشىرىغى:

قوىيىدەگى گېنى دفترلىنگىزگە يازىنگ:

طعامنى يېب بولگىندىن سۈنگ "الحمدُ لِلَّهِ" دېب، قول و آغىزىمېزنى يووېب، و ساچىق (دستپاڭ) بىلەن ارىتىشىمېز كېرەك دىر.

اوّتیز سکیزینچی درس

هدف: هر کیم اوّز حقیگه قانع بولیشی، حرص و قناعت سیزیلیک ضرر لرینی بیلیشی.

- ۱- اچیغلنیش دېب، نیمه نی آیته دیلر؟ شوباره ده سوژلنگ.
- ۲- صنفلرینگیزدہ قیسى اوقوچى چوچوك (شیرین) سوژلى دیر؟
- ۳- اچیغلنیش نینگ فایده سی بارمی؟
- ۴- خرما درختى، نیمه حاصل بپره دى؟

اچیغلنیش ضرر لرى

افراسیاب، اوّز اوّبى نینگ باغچە سیدە خرما نهال لرینى اپكىن اپدى. آى لر و ييل لر محتن چېكىندن سوژونگ، خرما نهاللرى كىنە- كىنە درخت بولىپ، حاصل بپره باشلەدی. شو خرما درختلر قطارىدە بىر خرما درختى كۇپراق اوسيب، باشقە خرما درختلردن كورە كۇپراق حاصل بپر اپدى. افراسیاب شو خرما درختى كۇپراق قرهب، اونى سپوپىب، آتىنىي صنوبر قويىگەن اپدى. صنوبر خرما درختى تۈرت ييل

یخشى حاصل بپریب، يشنب توردى. كونلردن بيرکونى هېچ نيمه بولمهى تورىب، درخت اوز-اوزىزىن اچىغىلب، بىنگ-بىنگلەپ آيتدى:

- شونداق سېرحاصللىك يورەگەم نى آلېيدى. بوندن بويان خرما حاصل بېرىگىم كېلمە يدى. افراسياب گە حاصل بېرىگىم نىنگ مېنگە نيمه فايىدە سى بار؟ افراسياب خفە بولسە بولسىن، دېب، نېچە يىل صنوبر درخت حاصل بېرمەئى قوئىدى. آخر دە، افراسياب نىنگ اميدى صنوبر خرما درختى دن اوزىلىب، صنوبر خرما درختنى تويدن ارە لماقچى بولدى.

بىر كونى تامىنى ياپماقچى اپدى، بىر بالار كملىك قىلدى. شوندە او، ارە نى آليب، صنوبر آتلۇ خرما درختى نى تويدن ارە لە دى. صنوبر خرما درختى تاوشى بارىچە قىچقىرىب يىغلەپ، افراسيابگە يىليندى؛ بىراق افراسياب اونىنگ يىغىله گىنگە قولاق سالمهى، توبيدىن قىرقىب تىشلىپ، تامىگە بالار قىلدى.

* * *

حرمتلى اوقىتىوچى!

- ١- خرما درختى بارھسىدە سۈزلەپ، نېچە دانە خرمانى صنفگە كېلتىرىپ، اوقۇوچىلەگە كورستىنگ.
- ٢- اچىغىلىش ضررلىرى بارھسىدە سۈزلەنگ.
- ٣- يىنگى سۈزلەرنى تختەگە يازىپ، اوقۇوچىلەگە يىلىدىرىنگ.

عزيز اوقووچيلر!

- ۱- خرما درخت حكايه سينى هر اوقووچى عليحده آيتسيين.
- ۲- اچيغلىش ضررلىنى كتابچهلىنىگىزگە يازىنگ.
- ۳- قويىدەگى سۆزلرنىنگ هر قىسى سى بىلەن بىرگەپ يازىنگ:
باğcىھە، حاصل، يىل، اچىغۇ، توب، ارە، بالار.

سینىش:

- ۱- اوقووچيلر، اچيغلىش ضررلىنى بىلىپ دىلرمى؟
- ۲- هر بىر اوقووچى صنوبر خرما درختى حكايه سينى آيتە آله دىمى؟

اوى تاپشىرىيغى:

اوقووچيلر، يوقارىدەگى متن نىنگ نتىجە سى بارەسىدە نېچە گپ دفترلىرىگە يازىب كېلسىنلر.

اوّتىز تۇقىزىنچى درس

هدف: كېلىشىك قوشىمچەلرىنى بىلىش و گپلرده ايشلەتىش.

قوىيىدەگى سۇراقلارده "نى، گە، دە، نىنگ، دن" قوشىمچەلرى ايشلەتىلگەن. سىز، كېرەكلى

جواب نى بېرىنگ:

١- قە يېردىن كېلە ياتىسىز؟

٢- قىمېرگە بارهسىز؟

٣- قىمېردى يىشلىسىز؟

٤- كيم نىنگ كتابى پوش قىلىنگن دير؟

٥- قىمېرلرنى كورگانسىز؟

اوغلاق

اوغلاق اوينى اوتكىن زمانلاردن قالگەن طنطنهلى ملى اوينى لىريمىزدىن دير. آينىقسە افغانستان نىنگ شماڭ ولايتلارиде قىزىقرلى اوغلاق چاپىش اوينى اوتكۈزىلەدى. باى كىشى لى يخشى آتلارنى اسرەب، آتلر گە قرهش اوچون بىر كىشى نى مقرر قىلە دىلر.

آت باقووچى كىشى گە "سە يىس" دېيلەدى. سەمییس آتلرنى باقىب، اوغلۇلاق چاپىش گە تىارلىدى.

اوغلۇلاق اوينى كۆپ قىزىق بولەدى. اوغلۇلاق اوينى باشلەنىشى دن آلدىن كتھ مىداندە بىر دايىرە چىزەدىلر. بو دايىرە نى "جور" (حلال دايىرەسى) دېدىلر. شو دايىرە دن تخمىن بېش يوز متر اوذاق راقدە بىر بىراق نى يېرگە قىدەب قۇيەدىلر. اوندن سۈنگ، اوغلۇلاقچى لر ايکى گروپگە بولىنىپ، اوغلۇلاق چاپىش گە باشلە يىدىلر. جور دن اوغلۇلاق نى كوتىرىپ "تەقىيم" گە آلىب، آتنى چاپتىرىپ، بىراقدن آيلنتىرىپ دىلر. اوغلۇلاق نى بىراق دن آيلنتىرىگەن اوغلۇلاقچى گە حَكَم تامانىدىن بىر نمرە بېرىلەدى. اگرا اوغلۇلاقچى، اوغلۇلاق نى كېلتىرىپ، جورگە تىلسە، ايکى نمرە بېرىلەدى. شو اساسدە نمرەلر سەنھىلىپ، حكمىلر تامانىدىن آخر چاغدە يوتىگەن گروپ اعلان بولىپ، اونگە جايىزه بېرىلەدى. شو بىلەن اوغلۇلاق اوينى اوز اداغىگە يېتىدە.

* * *

حرمتلى او قىتووچى!

- اوغلۇلاق اوينى بارەسىدە اوقووچىلار گە معلومات بېرىنگ.
- شو متن ده ايشلمتىلىگەن كېلىشىك قوشىمچەلرىنى كورستىينگ.
- نېچى تە كېلىشىك قوشىمچەلرى ايشلمتىلىگەن گپلەرنى تختە گە يازىپ، اوقووچىلار گە بىلدىرىنگ.

عزيز اوقووچيل!

- ۱- متنده‌گى كېلىشىك قوشىمچەلرینى كۇرستىنگ.
- ۲- قويىدەگى گپارده كېلىشىك قوشىمچەلرینى اوز اورنىگە قوشىنگ:
 - بېكتاش، آته سى حرمت قىلەدى.
 - باير اكە سى مغازە بوت ساتىب آلدى.
 - كريم، كتاب سېۋەدى.
 - احمد، اۆزىگىن كونى مزارشىف كېلدى.
 - شريفە، ساعت اۆن مكتب كېتە دى.

سىنىش:

- ۱- اوقووچيل، كېلىشىك قوشىمچەلرینى بىلىپ دىلرمى؟
- ۲- اوقووچيل، اوغلانق چاپىش اوىينى بارهسىدە معلومات تاپىپ دىلرمى؟

اوى تاپشىرىيغى:

كېلىشىك قوشىمچەلر بىلەن سىكىزتە گپ توزىب، دفترلىنگىزگە يازىپ كېلىنگ.

قىرقىنچى درس

هدف: عمارت قورىش بارهسىدە قىسىقە معلومات تاپىش، عمارت قورىش گە كېرەكلى نرسە لرنى بىلىش.

۱- سىز عايىلەنگىز بىلەن قندەي عمارت دە يىشلىسىز؟

۲- عمارتىنىڭىزدە ايشلەتىلگەن نرسەلر آتىنى آيتىنگ؟

۳- قىشلاغىنگىزدە قندەي عمارت لر قورىلگەن دىر؟

عمارت

بىرىنچى درس ساعتى باشلىنگەن اپدى. اوقيتووچىمىز يىنگى درسنى باشلەگندە، محمد اکرم اورنىيدن تورىب، اوقيتووچىمىزگە آيتدى: معلم صاحب، سىزدىن بىر ايش بارهسىدە سۈرەماقچى من. اوقيتووچىمىز آيتدى:

- سۈراغىنگ يىنگى درس بارهسىدە مى؟

- محمد اکرم آيتدى: يوق، درس بارهسىدە اپمىس.

- اوقيتووچىمىز آيتدى: سۈراغىنگ درس دن تىشلىقى بولسىه، تفريح و قىتىدە سۈرە.

اوقیتووچیمیز، درسنی باشله‌دی. درس، ادا غیگه پیتگىدن سونگ، تفريج زنگی اورىلدى. تفريج وقتىده اوقیتووچیمیز محمداكرم دن سوره‌دی: محمد اکرم، اپندى سوراغينگ نى سوره.

محمد اکرم آيتىدی: مېنینگ آتمم، بىرعمارت قورماقچى. عمارت‌گە كېرەكلى نرسەلر آتىنىي آيتىب، نقشه سىنى چىزىب بېرسنگىز، ممنون بېلراپىدик.

اوقیتووچیمیز، محمداكرم‌گە آيتىدی: عمارت نينگ نقشه سىنى عمارت مهندسى چىزەدى. اكم نينگ اوغلى، مهندس دير. كېل، ايكاويمىز اونينگ آلدىگە بارىب، اونگە عمارت قورىلەدىگەن جايىنى كورستەمىز، يېر موقعىتى نى كورگىدن سونگ عمارت نقشه سىنى چىزىب بېرىشىنى اىستەھىمىز.

محمداكرم، اوقیتووچىسىگە منتدارچىلىك بىلدىرېب، آته سىگە اوقیتووچى نينگ آيتىگەن گپلرىنىي آيتىدی. محمد اکرم نينگ آته سى هم بوگپ دن قووانىب، اپرتكسى مهندس نى عمارت قورىلەدىگەن جايىگە آلېب باردى.

مهندسى، جايىنى كورىب، اوندىن سونگ عمارت نقشه سىنى چىزىب بېردى. محمد اکرم نينگ آته سى خال محمد اکه، معمار آلېب كېلدى. معمار، نقشه نى كورىب، قويىدەگى كېرەكلى نرسەلرنىنگ كېلتىرىيليشى نى خال محمد اکه گە آيتىدی: پىشيق خشت، تاش، سمنت، آهك، گچ، بالار، اېشىك، شىشە، دېرەزه، قۇم، قىرچىق، توپراق، برق سىمى، مىخ، چپراستى، ساكت، سىيوج، بۇياقلر(رنگلر)، دستىگىر، قىلەك و باشقە كېرەكلى نرسەلر.

خال محمد اکه، بىرچە كېرەكلى نرسەلرنى تىارلدى. معمار اىش نى باشله‌دی و اىكى آى آرهسىدە بىر چىرايلى عمارت قوردى. عمارت قورىلگەن دن سونگ،

خال محمد اکه عایله اعضا لارى بىلن يىنگى قورىلگەن عمارت گە كۆچىپ كېلىديلر و
قووانىب يىشەي باشلەدىلر.

* * *

حىمتلى اوقيتۇوچى!

- 1- يخشى عمارت بارهسىدە اوقووچىلر سويمىسىگە يىرەشە سۆزلىك.
- 2- عمارت صحنىدە بىر چىرالى باغچە يەتىش فايىدە سى بارهسىدە سۆزلىك.
- 3- عمارت گە كېرىھ كلى نرسەلرنىنگ آتى نى اوقووچىلر گە بىلدىرىنگ.

عىزىز اوقووچىلار!

- 1- آشخانە و تشناب گە كېرىھ كلى نرسەلر نىنگ آتىنى دفترلىنىڭىز گە يازىنگلر.
- 2- متندن كېلىشىك قوشىمچەلرى بارگىلارنى تاپىب يازىنگ.
- 3- قويىدەگى هىرىرسۆز بىلن جملە توزىنگ:
عمارت، يىنگى، تفريج، نقشه، معمار، تاش.

سېينىش:

- 1- اوقووچىلر، يخشى عمارت بارهسىدە سۆزلىمى ئالىدىلرمى؟
- 2- اوقووچىلر، عمارت قورىش اوچون كېرىھ كلى نرسەلر آتىنى آيتە ئالىدىلرمى؟

اوى تاپشىرىيغى:

متنندە كېلىشىك قوشىمچەلرى بارگىلارنى دفترلىنىڭىز گە يازىب كېلىنگ.

قيرق بىرىنچى درس

هدف: محبت و دوستليك بارهسيده معلومات تاپيش و پيغمبريميز حضرت محمد (ص) محبتى نى اوقووچيلر يوره گىدە كۈپەيتىريش.

۱- سىز، كىم نى يخشى كۇرەسىز؟

۲- پيغمبريميز حضرت محمد (ص) توغرىسىدە سۆزلەئى آلسىزمى؟

۳- صحابىلر دېب ، كىم لرنى آيتىدىلر؟

سووسەگن كىشى

تپوه سى چىرچب، كاروان دن كېين قالگەن اپدى . هر قىچە تپوه سىنى ھىدە دى، تپوه سى يوره آلمە دى. چارهسىز بولىپ، يوكلىرى نى آرقەسىيگە كۇتىرىپ، پىادە يوره باشلەدى. هوا قىزىيگەن تېمير دېك ايسىيق اپدى. سووسەب، چىرچب، كوج سىز بولگەن اپدى. آزگىنه دم آلدى. تېرىلىرى اينجودېك يوزىدىن آقىب، بىدنى آياغييگە

آغىرلىك قىلىپ، استه-سېكىن يورىب باراپدى؛ لېكىن بىرچە قىيىن چىلىكلىرىگە چىدەب، صىبر بىلەن داشتلىر و تاغ و تاشلىنى گېزىرىدى. بۇتون اىستىگى پىغمېرىمىز و كاروانگە يېتىپ، قوشىلىش اپدى.

پىغمېرىمىز، صحابەلر كاروانى بىلەن، روملىكلىرقشونى نىنگ دەمىنى قىتىرىش اوچون شام تامانىگە حرکت قىلىگەن اپدىلىر. اوشه زماندە، آسماندە قرا بولۇت كۈرىنندى. او، اوشه ياققە كېتە بېرىدى. بىرتاش نىنگ چوقورىگە آزراق ساۋووق و تىنېق سوو يېغىلىگەن جايىگە يېتىشىدى. نېچە قولتىم سوو اىچىگىندەن كېپىن، يورەگىگە بىر گپ كېچىپ، سوو اىچىش دن قۇل تارتىدى. مېشىنى سوودەن تۈلدىرىپ، آرقىسىگە كۆتۈپ يورەباشىلەدى. كۇپ چىچەگەن بولسە هم، صىبر و چىدم بىلەن چوقورلۇر و تېپەلەردىن اۆتىپ باراپدى. اوزاقدەن كۆزى لىشكىرىگە توشدى. وجودىگە يىنگى بىر كۆچ تاپىلىپ، كۇپ قووانىپ كېتدى. كۆزىدىن قووانچ ياشى آقىپ، كۆزىنى لىشك قارھىسىدىن آيىرمەئى، اىلەم-اىلەم قەم باسىدى.

صحابەلر، اوزلىرى تامان ياووقلىشىپ كېلە ياتگەن بىر قرا نرسە نى اوزاقدەن كۈردىلىر. صحابەلر، حضرت محمد^(ص) گە آيتدىلىر: اگر ابوذر^(رض) بولسە، قىچە يخشى بولىرىدى.

قارە نرسە ياووقلىشىدى. بىركىشى لىشك اىچىدىن قىچقىرىدى: آهای! تۇغرى دن ھم ابوذر نىنگ اوزى دىر.

پىغمېرىمىز نىنگ اوزلىرى، ابوذر^(رض) نى كوتىپ آلدىلىر. آرقىسىدىن يوكلىرىنى توشىرىگىندەن سۈنگ، ابوذر^(رض) حالسىز، يېرگە يېقىيلدى. پىغمېرىمىز آيتدىلىر: ابوذر كۇپ سووسەگەن دىر، اونگە سوو بېرىنگەلر.

ابوذر^(رض)، آهستە تاوش بىلەن آيتدى: يوق، مېن دە سوو بار.

پیغمبریمیز آیت‌دیلر: سووینگ بار بتوسله، نیمه اوچون ایچمه دینگ؟
ابوذر (رض) آیتدی: يا رسول الله! آته-آنم سیزگه فدا بتوسلین. بیرتاش نینگ
چوقوریده ساوق سوو تاپدیم. آزگینه ایچگن اپدیم. شوندہ سیز اپسیمگه کېلدینگیز.
او زیمگه: "تا حبیبیم رسول الله شو سوو دن ایچمeseلر، مېن ھم ایچمەمیمن." دېب،
عهد قىلدىم.

* * *

حرمتلي، اوقيتو وچي،!

- ۱- پیغمبریمیز، حضرت محمد (ص) باره سیده اُقوچیلر سویه سیگه یره شه سوزلنگ.
 - ۲- یوقاریده گی حکایه نی او قیب، نتیجه سینی اُقوچیلرگه بیلدیرینگ.
 - ۳- ابوذر غفاری (رض) باره سیده قیسقه معلومات بپرینگ.

عزیز اقووچیلر!

- یوقاریده‌گی متن دن کپلیشیک قوشپمچملری بار سوژلرنی دفترلرینگیزگه یازینگ.
 - قوییده‌گی سوژلرنینگ هر قیسی سی دن گپ توزینگ:
 - حضرت محمد(ص)، صحابه، تعمیر، کوج، دشتلر، تپه، تاش.
 - قوییده‌گی گپلرینینگ بوش جای لرینی تولدیرینگ:
 -
تپه سی چرچب
 -
هر فنچه تپه سینی هیده دی
 -
هوا قیزیگن تعمیردیک
 -
بوتون ایسته گی

سینش:

- ۱- اۇقووچىلار، پىغمېرىمىز بارهسىيە معلومات بېرە آله دىلرمى؟
- ۲- اۇقووچىلار، پىغمېرىمىز گە قىندهى حرمت قىلىش حقىيە معلومات بېرە آله دىلرمى؟
- ۳- اۇقووچىلار، حكايىه نىنڭ نتىيە سىنى يىلىب دىلرمى؟

اوى تاپشىرىغى:

حكايىه متنى دن كېلىشىك قۇشىمچىلارى بار گېپلەرنى دفترلىنىڭىزگە يازىب كېلىنگ.

قيرق ايگىنچى درس

هدف: اورمان (جنگل) فايدەلىينى بىلىش و اوندن توغرى فايدەلىنىش.

- ۱- پسته اورمانى بارھسىدە سۆزلەي آلمىزىمى؟
- ۲- اورمانلر، اولكمىز نىنگ قىسى ولايتلىridە كۈپرەق دىر؟
- ۳- اورمانلرنى اسرەش بارھسىدە سۆزلەي آلمىزىمى؟

اورمان فايدەلى

اورمانلار اولكمىزگە كۈركمەيك و تازەلىك كېلتىرەدى. آب و هوانى سلقىنلىتىب، قوروقلېكىنى آزەتىرەدى. اورمانلى منطقەلر، ياز دە سلقىن و قىشىدە ئىسىق بولەدى. اورمانلار، قىشلاقلىرىنى توفانلار و سېپلىرنىنگ ضرۇلىرىدىن اسربىدى. اورمانلار، تېگەرە كەدەگى هوانى صافلىب، تازەلىيدى. شو كېيى، اورمانلار درختلىرى نىنگ يېراغلىرى، ضرۇلى گازلار، چنگ و توپراقنى اوزيكىگە تارتىب آلەيب، اورنىكە تىنېق و تازە هوانى چىقىرىپ، منطقەنى سلقىن و سۆلەيم قىلەدى. بوندەي هوا، آدملىرى ساغلىغىيگە كوب فايدەلى دىر.

اورمانلارنىڭ مېوه سى پسته، جلغوزه و باشقەلر دير. اورمانلار، اولكە مىزىنинگ اپنگ يخشى درآمد منبۇزىلىرىدىن حسابىلەدى و اولكەمىز نىنگ اقتصادى نى كۆچھەيتىرەدى. شونىنىڭدېك، اورمان ياغاچلارىدىن ئېشىكلىر، اويمىز كېرەكلى بولغان تورلى اسبابلار، ھىمە عمارت اوستىينى يايپىش اوچون فايىدەلىيەدى.

اولكەمىز اورمانلىرىنى اسرەب، ياغاچلارىنى بېجا و اياوسىز قىرقىمىزلىكىمىز كېرەك. بىر درخت قورىگەن پىتىدە، باشقە بىر درخت ئېكىش ضرور دير. كۆمۈر اوچون اورمانلار درختىنى قىرقىش و اورمانلار اىچىدە اوت ياقىش، خوفلى دير. بىر كون كېلىپ، بوتون اورمان درختلىرى يوق بولىپ كېتىشى يا يانىب توگە شى ممکن. شونىنىڭ اوچون، اورمانلىرىنى اسرەش، افغانستان دولتى و هر بىرىمېزنىڭ مسۇولىتىمېزگە كىرەدى.

حىرمەتلى اۋقىتۇرچى!

- ۱- اورمانلار بارەسىدە معلومات بېرىنگ.
- ۲- اورمانلاردىن قىندهى فايىدەلىيىش نى اۋقووچىلارگە بىلدىرىنگ.
- ۳- اورمانلار، اولكەمىز نىنگ قىسى ولایتلىرىدە كۆپرەق بارلىكىنى اۋقووچىلارگە بىلدىرىنگ.

عازيز اۋقووچىلار!

- ۱- اورمان مېوهلىرى نىنگ آتىنى دفترلىرىنگىزگە يازىنگ.
 - ۲- قويىدەگى هر بىر سۇز بىللەن گپ توزىنگ.
- اورمان، چىراىلى، پسته، كوج، يپراق، تازە، توپراق.

سینش:

- ۱- اۇقووچىلر، اورمانلر بارهسىدە سۈزلەي آله دىلرمى؟
- ۲- اۇقووچىلر، اورمانلرنى اسرەش بارهسىدە معلومات بېرە آله دىلرمى؟

اوى تاپشىرىيغى:

اورمانلر نىنگ فايدهلىنى دفترلىنكىيىزگە يازىب كېلىنگ.

قيرق اوچينچى درس

هدف: دَرَك (خبرى) گپ لرنى تانىب آلىش و جمله لرده ايشلەتىش.

- ١- گپ، بىرار نرسە حقيده معلومات بېرسە، شو گپ، قندهى گپ دىرى؟
- ٢- مېنىڭ آتمە تىكۈچى دىرى. شو جملە گە، آت قويىھ ئالەسىزمى؟
- ٣- آته نگ نىمە اىش قىيلەدى؟ شو گپ، قندهى گپ دىرى؟
- ٤- باپر، مكتب گە بار. شو گپ گە آت قۇيىنگ.

دَرَك گپ لر (خبرى جملە لر)

درک گپ لرى

اويمىز نىنگ يانىدىن بىر كتە دريا دايىم تولىب آقەدى. بو دريا نىنگ سووى كۆپ تىننیق و پاكىزە دىرى. بو دريا دە بلىق لرھم كۆپ بولەدى. بلىقچىلر دريا دن بلىق توتىب، بازار گە آلىپ بارىپ

ساته ديلر. پيشيريلگن بليق، كوب مزهلى بوله دى. ياز ده هر تاماندن باله لر كپلېب، دريا ده چوميله ديلر.

يوقارىدەگى متندە هر گپ نينگ آخرىدە نقطە بېلگى سى قوييلگن. شو نقطە قوييلگن گپلر، درك گپلر (خبرى جملە) دېيلەدى.

درك گپلر نينگ آخرىدە نقطە (.) بېلگى سى قوييلەدى.

* * *

حرمتلى اوقيتۇوچى!

- ۱- اوقووچىلر گە متندىن درك گپلرنى بىلدىرىنگ.
- ۲- نېچە درك گپ نى تختەگە يازىب، اوقووچىلرگە توشونتىرىنگ.
- ۳- گپلنىمە دن توزىلگىنى اوقووچىلرگە بىلدىرىنگ.

عزیز اوقووچیلر!

۱- قوييدهگى متن دن درك گپلرنى تاپىب، اولرنى آيرى- آيرى يازىنگ:

متن

مېن، كتاب نى سېۋەمن. كتاب يخشى يئول كورستووچى دىر. كتابسىز، هېچ نرسە نى بىلىپ بولىمەيدى. هر قىچە كۆپراق كتاب اۇقىسنگىز، اوشىنچە كۆپ معلوماتگە ئېگە بولىپ، بارىپ - بارىپ بىلىملى، عقللى وعالى معلوماتلى بولەسىز. كتاب اۇقىشكە اورگەنىب قالىنىڭىز، هېچ قچان يلغوزلىكى بىلمە يسىز. عالملر كتابنى ئېنگ يخشى دوست دېب، تن آلگنلر. كېلىنگ، همپىشە كتاب اۇقىب، كتابلرنى يخشى سقلب، كتاب بىلن دائىمى دوست بولىپ يىشەيليك.

۲- قوييدهگى بتوش جايىلرنى تۈلدىرىينگ:

..... فصلىدە گل لر آچىلەدى.

..... بىزىنинگ دوستىمىز دىر.

..... فصلىدە هوا كۆپ ايسىيىدى.

..... فصلىدە قار ياغىب، هوا ساۋوق بولەدى.

سېينش:

۱- اوقووچىلر، درك گپلرنى تانى آله دىلرمى؟

۲- اوقووچىلر، متن دن درك گپلرنى كورستە آله دىلرمى؟

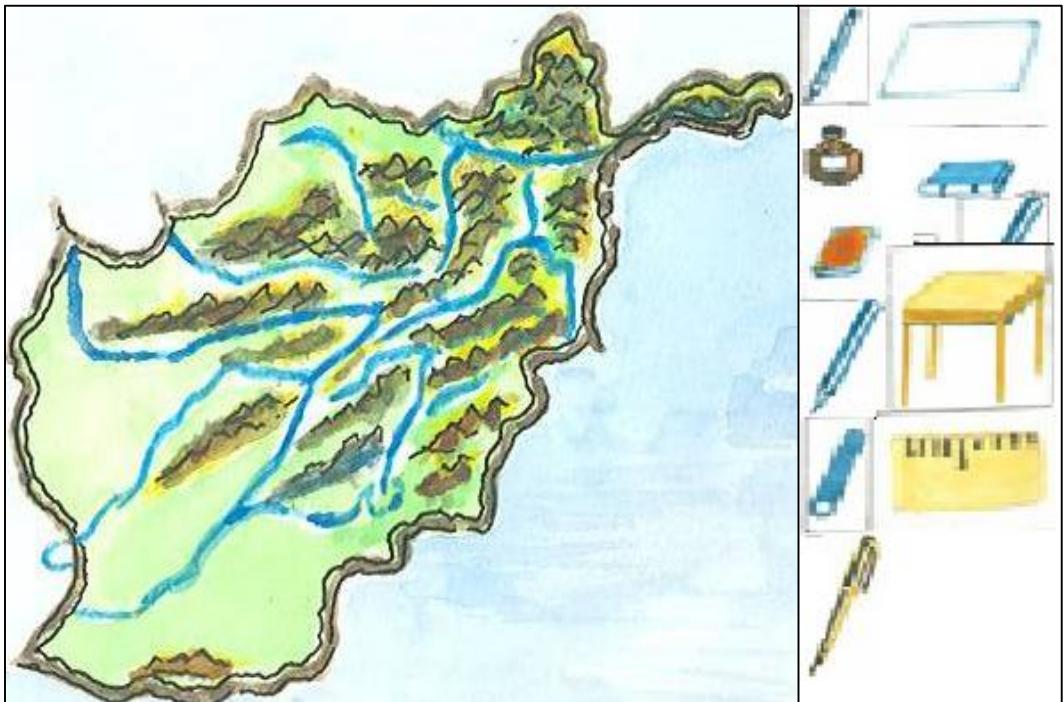
اوى تاپشىرىيغى:

درس متنىدىن، درك گپلر نى كۆچىرىپ، دفترلىرىنىڭىزگە يازىنگ.

قيرق تۈرتىنچى درس

هدف: درس اسبابلرى مهملىگىنى بىلىش، هر بىر مضمون نى اۇرگىشىدە درس اسبابلرىدىن يخشى فايدە لنىش.

- 1- درس اسبابلرى نىنگ آتلرىنى آپتىنگ.
- 2- شىبان، درس اسبابلرىنى اوزى بىلن صنفگە آلىب بارمەيدى. شىبان نىنگ بو ايشى يخشى مى يامان؟

درس اسبابلرى

شريف، اوچىنچى صنفده درس اوقييىدى. او صنفده بىرینچى و اعلى درجه لى اوقووچى دىر. بىر كونى اوقيتىووچى، درسى باشلهڭنده، شريف اورنىدىن تورىب، آيتدى: حرمىلى اوقيتىووچى، انشاءالله كېلگۈسى يىلدە اوچىنچى صنفدن تۈرتىنچى صنفگە

کامیاب بولیب، اوته میز. تورتینچی صنف ده ینگی مضمونلر درسلیگی اوقيله دی. هر بیر مضمونگه تورلی اسباب لر کپره ک دیر. شو کپره کلى اسبابلر نى بىزىرگه آيتىب بېرسنگىز، ممنون بولر اپدىك. اوقيتووچى، شريف نينگ سوراغىدين كۇپ قووانىب، اوقووچىلرگە قرهب آيتىدى: عزيز اوقووچىلر، مضمونلرنى يخشى اورگنىش اوچون تورلی درس اسبابلىرى كپره ک. خدا خواھلسە، بو يىل کامیاب بولسنىڭ. كېلگوسى يىلدە تورتینچى صنفگە اوتيپ، درس اوقييسيزلىر. تورتینچى صنف ده جغرافىيە، هندسه، سايىنس، انگلليس تىلى و صحت مضمونلرى قوشىلە دى. جغرافىيە مضمونىگە تورلى نقشه لر كپره ک دير. هندسه مضمونىگە خط كش، پرکار، تورلى اوچ بورچىك (مىلث) لر، يىريم دايىرە و شولرگە اوخشە گن نرسەلر، سايىنس-صحت مضمونى اوچون لاپراتوارگە كپره کلى اسبابلر بار. عملى ساعتىدە لاپراتوار معلمى سىزلىر گە سايىنس-صحت مضمونى نينگ درسلىك اسبابلىرى نى تانىتىدە.

درس اسبابلىرىگە آز بھاپرگن هر بير اوقيتووچى، يخشى اورگنه آلمەيدى.

حرمتلى اوقيتووچى!

- ۱- درس اسبابلىرى باره سىدە اوقووچىلر گە سۈزلەنگ.
- ۲- اوقووچىلرگە متندىن درك (خېرى) گېلرنى تاپىپ يازدىرىنگ.
- ۳- امکانى بولسە، درس اسبابلىرىنى صنفگە كېلتىريپ، اوقووچىلرگە كورستىنگ.

عزيز اوقووچيلار!

- ۱- درس اسبابلرلى رسمىنى چىزىب، يانىدە آتلرىنى يازىنگ.
- ۲- قويىدەگى هر بىر سۈز بىلن گپ توزىنگ:
بىرىنچى درجهلى، يىيل، كامىاب، درس اسبابلرلى، بها، تانىتىش، اورگىش.
- ۳- متن دن نېچى تە درك گپ نى كتابچەلرىنىڭىزگە يازىنگ.
- ۴- قويىدەگى بوش جايىرنى تولدىرىنگ:
..... فصلىيە گللىر آچىلەدى.
..... بىزنىنگ دۆستىمiz دير.

سىنىش:

- ۱- اوقووچيلار، درس اسبابلرلى بارهسىدە سۈزلەئى آلهىدىلرمى؟
- ۲- اوقووچيلار، درس اسبابلرىدىن فايدەلنىش يېللرىنى بىلىپ دىلرمى؟
- ۳- اوقووچيلار، درس متنى دن دَرك(خېرى) گپلىنى كۈچىرىب، يازە آلهىدىلرمى؟

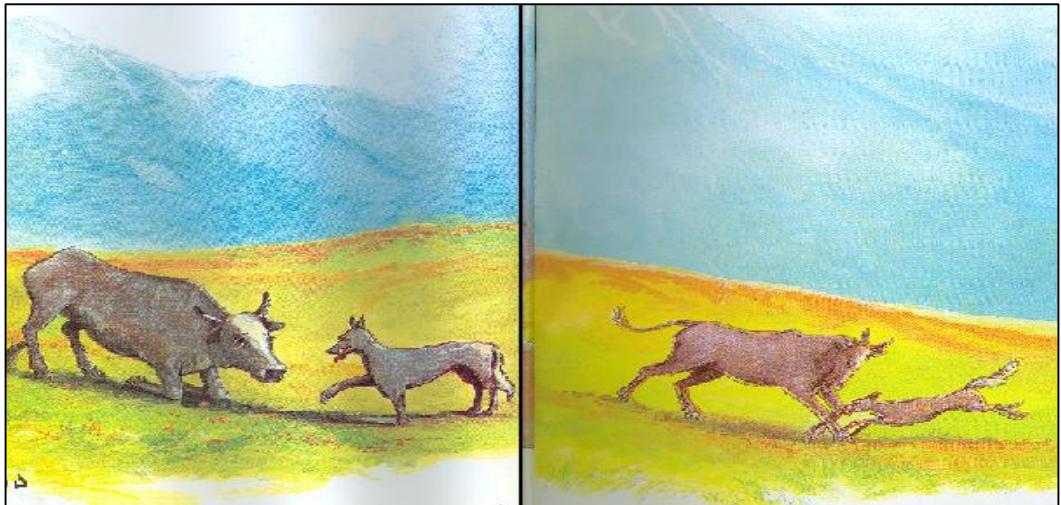
اوى تاپشىرىيغى:

- قويىدەگى سۇراقلىنىنگ جوابىنى دفترلىنىڭىزگە يازىنگ:
- ۱- شريف، قىىسى صنف دە درس اوقىيىدى؟
 - ۲- شريف، اوقىتىوچى سىدىن قىىسى سۇراق نى سورەدى؟
 - ۳- تۈرتىنچى صنف دە قىىسى مضمونلر كۆپەيدى؟
 - ۴- درس اسبابلرلىگە بها بېرمەگەن اوقووچى، قىندهى اوقووچى دير؟

قيرق بېشىنچى درس

هدف: سوراق گپلر بارهسىدە معلومات تاپىش، سوراق بېلگى سىدىن سوراق كپ لر دە فايىدەلىنىش.

- ١- حاضر قىسى فصل دىر؟
- ٢- بلىق لر قەيپىرلەدە يشەيدىلر؟
- ٣- قىلدىرىغاج لرقىشىدە قەيپىرگە كېتەدىلر؟
- ٤- بىزلىرنىمە اوچون مكتبگە بارەمىز؟
- ٥- آتهنگىز نىمە ايش قىلەدى؟

بۇرى بىلەن ھۆكىز

بىرکونى بىر آچ بۇرى، پادە چى نىنگ آلدىگە كېلىپ: مېن آچ من، مېنинگ قارنىم نى تۈيغىز، دېدى. پادە چى سورەدى: سېن نىمە يېپىسن؟
بۇرى جواب بېرىدى: مېن گۆشت يېپىمن. پادە چى أىتدى: يىلاودە ھۆكىزلى
اوتلب يورىبىدى. بارىب، اولرنى يې.

بۇرى، يىلاو دە اوتلب يورگان بىر ھۆكىز نىنگ آلدىگە بارىب: مېن سېنى
يېپىمن، دېدى.

هۆکىز آيتدى: حاضر مېن اۋت يېب تورىبمن. ياووغىمگە كېلىپ، شاخىمنى كۇر. آته-بابامدن فالكىن بير وصىت نامە شاخىمە بار. شو وصىتنامە نى اوقي، سۇنگ مېنى يې.

بۇرى، هۆكىز نىنگ شاخى نى كۇريش اوچون يقين لىشدى. شوندە، هۆكىز ھىبىت بىلەن بۇرىنى شاخىگە كۇتىرېب، يېرگە اوردى. بۇرى نىنگ باش سويىگى سىنىپ، اولىپ قالدى.

* * *

حرمتلى اوقيتۇرۇچى!

- ١- سۇراق گېلىرنى اوقووچىلارگە بىلدىرىنگ.
- ٢- نېچە دَرك گپ نى تختەگە يازىب، اوقووچىلاردن، سۇراق گېلىرگە اوزگرتىريشلىرىنى بويورىنگ.
- ٣- اوقووچىلار نى ايڭى گروپ گە بولىنگ. بىرىنچى گروپ، ايڭىنچى گروپ دن سۇراق سۇرەسىن. ايڭىنچى گروپ، سۇراقلىرىگە جواب بېرسىن. شونىنگدىك، ايڭىنچى گروپ درك گېلىر توزىب، بىرىنچى گروپ دن شو درك گېلىرنى سۇراق گېلىرگە اوزگرتىريشلىرىنى اىستە سىن.

عزيز اوقووچيلر!

- قوييدهگى دارك گپلردن سوراق گپلر توزينگ:
- بير آج بورى پاده چى نينگ آلديگە كېلدى.
- بورى آيتىدى: مېن گوشت يېمن.
- هۆكىز آيتىدى: حاضر مېن اوڭ يېپ تورىيەن.
- قوييدهگى سوراق گپلردن درك گپلر توزينگ:
- تېميرچى، تېميردن نىمەلر يسەيدى؟
- زرگر، آلتىن وكموش دن نىمەلر يسەيدى؟
- رخصتى كونلرده نىمە ايش قىلهسىزلىرى؟
- يوقارىيدهگى حكايه نينگ نتيجه سىنى آيتىنگ.

اپسلتمە:

سوراق گپلر نينگ آخرىدە سوراق بېلگى سى(؟) قوييىلەدە.

سېينش:

- اوقووچيلر، سوراق گپلرنى بىلەپ دىلرمى؟
- اوقووچيلر، سوراق بېلگى سىنى گپلرده ايشلەتە آلە دىلرمى؟
- اوقووچيلر، بورى بىلن هۆكىز نينگ حكايه سىنى بىلەپ دىلرمى؟

اوى تاپشىرىيغى:

بورى بىلن هۆكىز نينگ حكايه سىنى دفترلىرىنگىزگە يازىپ كېلىنگ.

قيرق آلتىنچى درس

هدف: آتەلر سۆزى بارەسىدە معلومات تاپىش و اولىدن فايىدەلىنىش يوللىرىنى بىلىش.

۱- آتەلرسۆزىدەن نېچىتە نى آيتىنگ؟

۲- "قوش، قناتى بىلەن اوچر" دېگەن ضرب المثل بارەسىدە سۆزىلە.

۳- آتەل سۆزى نىنگ فايىدە سى حىاتىمىز دە نىمە دىر؟

* * *

آتە لىر سۆزى

- آتەل سۆزى، عقل نىنگ كۆزى.

- قىميرلىكىن، قىردىن آشر.

- سىز آغزىمىز، سېنگە بارمەسىن.

- قوش، قناتى بىلەن اوچر.

- دۇست يىغىلەتىب گېپىرر، دشمن كولدىرىپ.

- كىتەلىك خداگە يىرەشى.

- بوگونكى ايشنى اپرتەگە قۇيمە.

- خىرلى ايش نىنگ تېز بۇلىشى يخشى.

- اوىگە بار، تختىنگ نى كور- بازارگە بار، بختىنگ نى كور.

- نان نى كىتە تىشلە سنگ تىشلە، گېنى كىتە گېپىرمە.

- يامان كونلر يخشى بۇلر، يامان آدم يخشى بۇلمىس.

حرمتلى اوقيتىوچى!

- يوقارىدەگى آتەلر سۆزلىرى نىنگ معنا سىنى اوقووچىلرگە توشونتىريينگ.
- هر بىرا اوقووچى دن يوقارىدەگى آتەلر سۆزىدىن بىرته سىنى سۈرەنگ.
- باشقە حكىمتلى سۆزلىر و مقالالرى نى بىلسىنگىز، اوقووچىلرگە آيتىنگ.

عىزىزا اوقووچىلر!

- قويىدەگى آتەلرسۆزى نىنگ بوش جايلىرىنى تۇلدىريينگ:
 - قىميرلەن
 - قوش
 - گپ نى
 - بازارگە بار
- قويىدەگى هر بىر سۆز بىلەن بىر گپ توزىنگ:
قىر، آغىز، قنات، اىش، بازار، كتە، يامان، يخشى.
- آتەلرسۆزىنى دفترلىرىنگىزگە يازىنگ؛ سۇنگ هر بىر اوقووچى بىر مقال نى آيتىب،
او باره ده سۆزلىسىن.

سېينش:

- 1- اوقووچىلر، يوقارىدەگى آتەلر سۆزلىرىنى بىلىپ دىلرمى؟
- 2- اوقووچىلر، آتەلر سۆزلىرىدىن فايدەلنىش يۈللىرىنى بىلىپ دىلرمى؟

اوى تاپىشىرغى:

آلتىتە آتەلرسۆزىنى دفترلىرىنگىزگە يازىپ كېلىنگ.

قيرق يېتىنچى درس

هدف: بويروق گپلرنى بىلىش و متنده ايشلهتىشىنى اورگىش.

- ١- سۆزىش آدابى حقيده سۆزىلەسىنگىز، سۆزىلەنى.
- ٢- اوقيتۇوچى سۆزىلەياتىنگىز پىتىدە نىمەلرنى مراعات قىلىلەيلىك ؟
- ٣- "بويروق گپ" دېب، نىمە نى آيتەدىلر ؟ بىلسىنگىز، اىكىتە بويروق گپ نى آيتىنگ.

سۆزىش آدابى

سۆزىش دن آلدىن، اوينىڭ. كۆپ گپيرمنىڭ. كۆپ بلند ويا كۆپ آهستە گپيرمنىڭ. كىشى گپيرىب تورگىنده، گپىنى بولمنىڭ. بىركىشى نىنگ كىچىلىكى گە كولمنىڭ.

قوىيدەكى متنده بويروق گپ ايشلهتىلەنگ، دقت قىلىنگ:
اوتكىن يىل طغرل، اىكىنچى صنف نى يخشى اوقيب توگتىدى. بشير اوغلىم، سېن ھم كېلگوسى يىلده اوچىنچى صنف گە اوته سن. بو يىل كۆپرەق

محنت قىل، كۇپراق اوقىب، كۇپراق اورگن. اۇقيتۇوچى نىنگ گپلىرى گە كۇپراق دقت قىل.

حرمتلى اۇقيتۇوچى!

- ۱- بويروق گپلىرنى اۇقووچىلرگە بىلدىرينىڭ.
- ۲- يوقارىدەگى متن دە ايشلەتىلگەن بويروق گپلىرنى اۇقووچىلرگە بىلدىرينىڭ.
- ۳- هر بىر اۇقووچىگە بىر بويروق گپنى تختەگە يازىشنى بويورىنىڭ.

عزيز اۇقووچىلار!

- ۱- قويىدەگى بويروق گپلىرنىڭ بوش جايىلىرىنى تۈلدىرينىڭ:
 - سۆزلىش دن آلدىن
 - بىركىشى نىنگ خطا يا .. .
 - كۇپراق اۇقىنگ .. .
 - اۇقووچى نىنگ گپلىرىگە .. .
- ۲- متندەگى بويروق گپلىرنى دفترلىرىنىڭىزگە يازىب، اوندن سۈنگ، هر بىر اۇقووچى اورنىيدن تورىب اۇقىسىن.

سىنىش:

- ۱- اۇقووچىلار، بويروق گپلىرنى بىلىپ دىلرمى؟
- ۲- اۇقووچىلار، بويروق گپلىرنى ايشلتە آله دىلرمى؟

اوى تاپشىرىيغى:

- قويىدەگى بويروق گپلىرنى دفترلىرىنىڭىزگە يازىنىڭ:
- ۱- دنياده تىنچلىك يىشەسىن.
 - ۲- عزيز اۇقووچى، سېن ياخشى اۇقى و آدابلى بول.
 - ۳- حرمتلى دوستىيم صديق جان، كتاب اۇقى.
 - ۴- مرادجان ، بىزنى اونوتىمە.

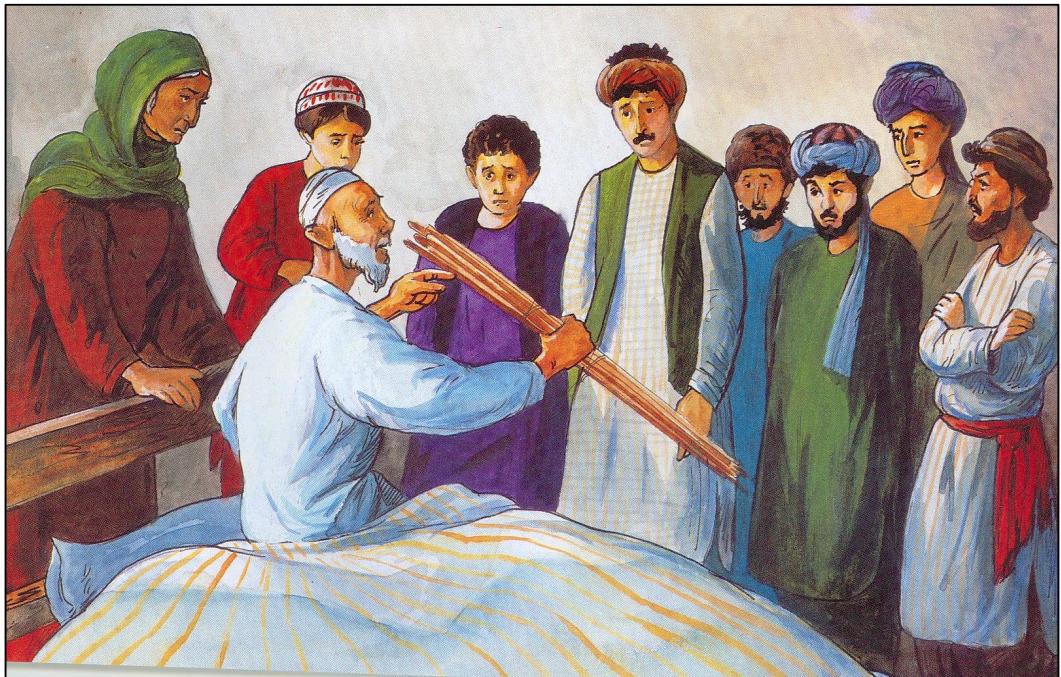
قيرق سكىزىنچى درس

هدف: بىرلىك و بىردىملىك بارەسىدە معلومات تاپىش و تىرىيكتىچىلىك ده اوندن فايىدەلىش.

۱- بىرلىك بارەسىدە سۆزلەي آللەسىزمى؟

۲- بىرلىك بارەسىدە بىرار حكايە بىلسىنگىز، آيتىنگ.

۳- اتفاق سىزلىك بارەسىدە سۆزلىنگ.

كېكسە دھقان

بىر كېكسە دھقان نىنگ يېتى اوغلى باراپدى. دھقان، اوغىللىرى بىلەن بىرگە يىشر اپدى. بابە دھقان نىنگ اوغىللىرى اورمان دن اوتنىن آليپ كېلر اپدىلر و بابە دھقان اولر كېلتىرگەن اوتنىلرنى بازار كە آليپ بارىپ، ساتر اپدى.

بابە دھقان نىنگ خاتىنى سىگىرلەرگە قرهب، سوتىنى ساغىب، قتىق، قىماق، سرىغ ياغ و باشقە سوت مەھصولاتىنى كىچكىنە اوغلىكە بېرىپ، بازاركە

ییباراپدی. بابه دهقان نینگ کیچگینه اوغلی بولر نى ساتىب، پولينى آلېب كېلر اپدی.

بابه دهقان نینگ اوغىللىرى كۆپ مەختكش اپدىلر؛ لېكىن كيچىك-كىچىك اهمىت سىز گېلر اوچون اوز ارا اتفاقلىرى بوزىلىپ توراپدی. شو اتفاق سىزلىك دايىم اولرنىنگ نانلىرىنى زهرگە آيلنتىرىپ، شىرىن كونلرىنى اچىق قىلگەن اپدی. بىر كونى ايڭى اوغلى بىر-بىرى بىلن، اوريشىپ آليشىپ قالدى. بابه دهقان نینگ خاتىنى اولرنى آييرماقچى بولىپ، آرهلىرىگە توشدى. بو جنجال كىچقورون دە بولگى اوچون دهقان نینگ خاتىنى، بالەلىرى بىلن بند بولىپ، تاۋوقلر كىتكى ئېشىگى نينگ بېرىكتىش نى اونوتىپ قۇيدى. كېچە سى شغال كېلىپ، كىتكە كىرىپ، بىرچە تاۋوغلىرىنى يېدى.

بىر كونى بابه دهقان، قۇى و اپچىكى لرىنى هىدەب، اوئتلەتىش اوچون آدىرگە آلېب كېتدى. او، اپچىكى-قۇيلرىنى اوئتلەتىپ تورگىنيدە، كيچىك اوغلى چاپىپ كېلىپ، اونگە آيتدى:

آته جان، تېزراق اوىگە بارىنگ! اكەلريم بىر-بىرلىرى بىلن، اوريشىپ تورىبىدىلر. بابه دهقان اوىگە كېلىپ قرهسە، ايکى اوغلى بىر-بىرىنى باسىپ اورىپ ياتگەن اپكىن. بابه دهقان اولرنى بىر-بىرىدىن آييرىپ، يىنە اوريشىپ قالمىلىكلىرى اوچون اويدە قالدى. او، كيچىك اوغلىيگە، آدىرگە بارىپ، قۇى و اپچىكى لرگە قرهب تورىش نى بويوردى.

كىچىك اوغلى آدىرگە باردى. قرهسە، بىر اپچىكى اولىپ قالىبىدى. بابه دهقان بوخىرنى ئېشىتىپ، كۆپ سىقىلدى. اوغىللىرىنى ملامت قىلىپ، آيتدى: سىزلر نينگ اتفاق سىزلىكىنگىز كىۋاپلىرىنىڭ كىۋاپلىرىنىڭ كىۋاپلىرىنىڭ

هم اولدى. قچان گچه بوندەي يشهى سىزلىرى ؟ اتفاقسىزلىك بىرچە نرسەلرنى يوق
قىلەدى، حتى كە درىا سووى نى هم قورىتەدى.

بابە دەقان، اوغىيللىرى نىنگ اتفاق سىزلىكلىرىدىن يورەگى قان اپدى؛ اما
اوغىيللىرى بىلەن نىمە قىلىشىنى بىلەمس اپدى. بىر كون بابە دەقان آغىر كسل
بۇلىپ قالدى. اولىمى ياووق لشگنى نى بىلىپ، اوغىيللىرى نى آلدىگە چارلب،
كتە اوغلىيگە، درخت دن يېتى تە خىمچە كېسىپ كېلتىريش نى، بويوردى. كتە
اوغلى، يېتى تە خىمچە نى كېسىپ كېلدى. بابە دەقان خىمچەلر نى بىر اىپ
بىلەن باغلب، اوغىيللىگە بېرىپ آيتدى: بولر نى سىندىرىنگ! اوغىيللىرى
ھرقنچە اورىندىلىر، سىندىرىھ آلمە دىلەر. سۇنگ، بابە دەقان باغلنگەن
خىمچەلرنى آلىب، اىپى نى آچدى و هر اوغلى كە بىرتە - بىرتە خىمچە بېرىپ،
اولر نى سىندىرىنگ، دېدى. كىچىك اوغلى ھەمدەن آلدىن خىمچە نى
سىندىرىدى. باشقەلرى ھم آسان گىنە خىمچەلر نى سىندىرىدىلەر. بابە دەقان
اوغىيللىگە قرهب آيتدى:

سىزلىرى ھم باغلنگەن خىمچەلر دېك بىر- بىرینگىزگە سویەنیب، اتفاق و
بىرلىيگە يشهسنگىز، ھېچ كىم نىنگ كوچى سىزلىرى كە يېتىمىيدى؛ اما اگر
يىكە لنتىرىلىگەن خىمچەلر دېك اتفاق سىز بۇلىپ، بىر- بىرینگىز دن آيرىلىپ
يشهسنگىز، ھركىم سىزلىرى سىندىرىپ يېنگە آله دى. بابە دەقان نىنگ
اوغىيللىرى آتلەرى نىنگ نصىحتى نى اپشىتىپ، چوقۇر معنا سىنى آنگلەدەلەر و
بوندن كېين ھېچ قچان اتفاق سىز بۇلمەي، بىرلىك و بىردىملىكىدە يىشىڭە عەد
قىلدىلەر. بابە دەقان اوغىيللىرىدىن راضى بۇلىپ، اولر نى آلقەدى.

حرمتلى اوقيتىوچى!

- ١- كېكسە دەقان نىنگ حكاىيە سى نى اوقووچىلر گە بىلدىرىنگ.
- ٢- حكاىيە نىنگ نتىجە سىنى اوقووچىلر گە آيتىنگ.
- ٣- شونگە اوخشەگەن بىرار حكاىيە نى بىلسىنگىز، آيتىنگ.

عزيز اوقووچىلار!

- ١- كېكسە دەقان حكاىيە سى نىنگ نتىجە سىنى دفترلىنىڭىز گە يازىنگ.
- ٢- قويىدەگى هر بىر سۆز بىلن بىر گپ توزىنگ:
اوغىل، اوتين، سريغ ياغ، كىچىك، آچىق، تاوقۇق، كىتكى.

سېنىش :

- ١- اوقووچىلر، كېكسە دەقان حكاىيە سى نى بىلىپ دىلرمى؟
- ٢- اوقووچىلر، اتفاق سىزلىك نتىجە سى نى بىلىپ دىلرمى؟
- ٣- اوقووچىلر شوندە باشقە حكاىيە آيتە آللە دىلرمى؟

اوى تاپشىرىيغى:

كېكسە دەقان حكاىيە سى فايدەلرى حقىدە بىر جملە يازىنگ.

معارف ترانه سی

عرفان شعاري ميز علم اعتباري ميز
دانش نى اورگنيش كوب افتخاري ميز
بيز دانش اهلی ميز تعليم شعاري ميز
فن بيرله يشنە گەي اوشبو دياري ميز
علم اورگنيش اوچون سعى و عمل قيليب
بيز آلغە باره ميز خدمتگە اينتيليلب
بيز دانش اهلی ميز تعليم شعاري ميز
فن بيرله يشنە گەي اوشبو دياري ميز
تعليم اپرورگەر تعلیم چوتاچ سر
هر كيمسه نى بيليك مقصدگە يېتكىززىز
بيز دانش اهلی ميز تعليم شعاري ميز
فن بيرله يشنە گەي اوشبو دياري ميز
مردانه ايش قيلينگ بولگى سىز اهل فن
يشنرىوگون وطن علم و عمل بىلن
بيز دانش اهلی ميز تعليم شعاري ميز
فن بيرله يشنە گەي اوشبو دياري ميز

(غلام سخى وکيل زاده اندخويى)

اوزبېك تىلى

اوچىنچى صنف درسلېك كتابى

سۇزلېك(لغتنامە)

مقال، ضرب المثال، حكمتلى سۇزلار.	آته لر سۇزى:
تىپه، تىپهلىك.	آدیر:
وسىلەسى، واسطەسى، طريقە بىلەن.	آرقەلى:
زھر، سەم.	آغۇ:
قىزىل گە اوخشاش، آلتون دېك، قىزىل تاش.	آلشاش:
بويوك و كوچلى باتىر، يىيگىت و تاغ نامى.	آلتاي:
آلدىن، ايلگىرى.	آلгە:
اوز آنه سىدن اورگىنكن تىل، بىرىنچى اورگىنگەن تىل.	آنە تىل:
آت قىيمات، مىسما قىيلماق.	اتلماق:
سقلە ماق.	اسره ماق:
يۈل - يۈرۈق، قاعده - قانون لر.	اصول:
اهمىت، ارزش، توجە.	اعتبار:
ملقات قىيلماق، روپروكىلماق، دچار يۈلماق.	اوچىشماق:
مادە.	اورغاخچى:
تىخ، قوم و قىيىلە.	اوروغ:
كۆچلى، غيرتلى.	اوكىتم:
اوسيش، كىنە بىولىش	اولغە يىيش:
ندائىيە.	اونداو:
بويوك، محترم.	اولوغ:
اپس دن چىقىرماق، فراموش قىيلماق.	اونوتماق:

اونوتسلیک:	■
اوی:	■
اویغون:	■
اورتاق:	■
اورمان:	■
اورنک:	■
اوریک:	■
اورین:	■
اوزگریش:	■
اوزگه:	■
اوسيمليک:	■
اوقووچيلر:	■
اوجگیت:	■
اوی:	■
ایاو:	■
ایاوسیز:	■
ایتماق:	■
ایچیمليک:	■
ایرى:	■
ایرى- ایرى:	■
ایستک:	■
ایشچى:	■
ایلدم:	■
ایلدىرييم:	■
ایناق:	■
اینتىلماق:	■
اپس دن چقرىسىلىك، فراموش قىلىمىسىلىك.	
حوبىلى، منزل.	
هماهنگ، متناسب.	
دۇست، رفيق.	
جنگل.	
نمونه، مثال.	
زىداڭلو.	
جاي، مقام.	
تغىير، تحول.	
بىيگانە، باشقە، غير.	
پىردن كۆكىيىب چقىيىب، قد كۆترە دىيگن كۆكتىلر، نباتات.	
تعلیم و درس اورگنووچىلر، شاگىرد، متعلم.	
پند و نصيحت، حكمتلى سۆز.	
فکر، خيال، اندىشە، تصور.	
درىغ.	
بى رحملىك، بى درىغ.	
دېماق، گېپىرماق، سۈزلىماق.	
ايچىلە دىيگن، نوشىدىنى.	
علييحدە، آيرىلگەن، جدا.	
علييحدە- علييحدە، جدا- جدا.	
آرزو، اميد، خواهش.	
كارگر، ايش قىلە دىيگن كىشى.	
تىيز، به سرعت.	
صاعقه، چقماق، الماسك.	
دۇست، مونس، ھم فكر.	
كوشش قىلماق، سعى و تلاش قىلماق.	

خرس.	آییق:
آزادلیک، اختیار.	اپرک:
آزاد، مستقل، اختیارلى.	اپرکین:
فکر، خاطر، حافظه.	اپس:
شمال نینگ حرکتى.	اپسماق:
اپکیلگن نرسه لر. کشت.	اپکین:
مردم، اولوس، ملت.	اپل:
اولوس نینگ خانى و اولوغى.	اپلبيك:
اولوس نینگ غيرتللى فرزندى، اپل نينگ يىگىتى.	اپلتاي:
اساس، بنىاد، توب.	بنا:
ایلگرى، آلدىن.	بورون:
آلدىنگى، ايلگريگى.	بورونغى:
چشمە.	بولاق:
فرمایىش، امر، فرمان.	بويروغ (بويروق):
خالى، سىست.	بۇش:
رنگ.	بۇياق:
بىر- بىرىنى.	بىر- بىرىن:
اتحاد، بىرلىك، همكارلىك.	بىردىملىك:
مفرد، وحدت.	بىرلىك:
ياپىماق، قبه ماق، محكم قېلماق.	بېركىتماق:
آرايش بولماق، يىسنىماق.	بېزە لماق:
نشانە، علامە.	بېلگى:
جوچە، قوشلرنىنگ بالە سى.	پالە پان:
بليق تېرى سى يوزىدەگى يلتيراق تنگە چەلر، فلس.	پولك:
وظيفە، كار.	تاپشىرىق (تاپشىرىغ):
پاك.	تازە:

رشته.	تاله:
قطره.	تامچى:
قویان، خرگوش.	تاوشقان:
نشر قیلوجى، رواج بپروچى.	ترقتوچى:
تائید، قبول.	تصدیق:
خدا ئ.	تېنگرى:
دود.	توتون:
يگانه لىك، بىرلىك.	وحيد:
هرخیل، هر رقم.	تورلى:
رنگارنگ، هر خیل، خیل مە خیل.	تورلى-تورلى:
دام.	توزاق:
توزه تماق، يره تماق، ترتیب قیلماق.	توزماق:
بىلدیرماق، بىر نرسە نىنگ معنا سى نى انگلتماق.	تۇشۇنتىيرماق:
بىلماق، درك قیلماق، فهم لماق.	تۇشونماق:
اداغىكە يېتکىزماق، تمام قیلماق.	توكىماق:
يېغىلگەن، جمع بولگەن.	تۆپلەنگەن:
آرام، آسودە، راحت.	تىنچ:
تىڭرەك، اطراف.	تېورەك:
اورىلماق، اېشىتىيلماق.	چلىيماق:
مورچە.	چومالى:
صبر، تحمل، طاقت.	چىدەم:
رسم قیلماق.	چىزماق:
نرسە لر نىنگ قالدىغى، كىافت، يره مس و كېرەك سىز نرسە لر.	چىقىندى:
تۇغرى، حقىقت.	چىن:
يورەك دن، يورەك نىنگ تصدیق لشى بىلن.	چىن كۈنگەلدن:
گوشە، اورتەلىك نىنگ اطرافلىرى، كىنار.	چېت:

تىريكلىك قىلماق، يىشە ماق.	حيات سورماق:
مخصوص، علیحدە، باشقە لرگە اوخشه مس.	خاص:
ياو، دشمن.	خصم:
تۇدە، جمعىت، تىيل، عادت و كۆپ تمانلاردن مشترىك خصوصىيەتلرى بولگان بىر گروه.	خىل:
دشت.	دلە:
كلكىن، درېچە.	دېرە زە:
بحر، اوقيانوس.	دېنگىز:
اوخشىش لىك و قوشىمچە سى.	دېك:
آيت، سۆزلە، گېپير.	دېگىل:
رحم و شفقت، تىشكىر قىلىش.	رحمت:
پىغمبر، پىام آلىب باروچى، يىبارىلگان.	رسول:
دستپاڭ.	ساقىقى:
سالم.	ساغلام:
سەركىز، مەارت بىلەن قىلىج سالە دىيگەن كىشى.	سالار:
بىر آوچى قوش نىنگ آتى.	سنجر:
قدەلماق.	سنچىماق:
سوودە حرکت قىلماق، آب بازلىك، شىنا.	سوزماق:
سوال.	سۇراق:
سوال قىلماق.	سۇرە ماق:
لغت، كلمە.	سۇز:
گېپىرماق.	سۇزلىماق:
سىرسىز و خوش آب و هوا.	سۇليم:
آخر، اداغ، خاتىمە، كېپىن.	سۇنگ:
اوغلانق آتى نى باقووچى كىشى.	سەھىيس:
كىچىك خواهر.	سېنگىل:

سېزگىر:	هوشىار، حس اپتۇچى، حساس.
سېزماق:	حس قىلماق.
سېوملى:	عزيز.
شاشماق:	عجله قىلماق، تېزلىك بىلەن بىرايش ياخىرەت نى بىرەتلىك.
طغرل(توغىل):	بىر آچى قوش نىنگ آتى.
طىيە:	پاك.
قاپلان:	پلنگ.
قاپوغ:	پوست، تشقى حمايمىي پوست.
قالدىق:	نرسە لە نىنگ كېرە ك سىز و قالدىق قىسى.
قاوشتىرماق:	باغلە ماق، وصل قىلماق، پىيوند قىلماق.
قرشى:	مقابل، جلو، ضد.
قوتلش:	تېرىك لىماق، مبارك دېماق.
قولە يلىك:	مناسب لىك.
قووانج:	خوشلىك.
قووانماق:	خرسند بۇلماق.
قووناق:	خرسند، ذوق و شوق دەن تۆلە.
قوىيى:	آست، بىرنسە نىنگ پست تامانى.
قيغۇ:	غم.
قوشنى:	ھمسايە.
قوشىمچە:	سۆزلىر آخىرگە قوشىلىپ، يىنگى سۆزلىر يساوچى حرفلىرى.
قوشىمچە:	وند (پىشوند، پسوند و ميانوند).
قۇنماق:	يوقارى دن پست گە توشىپ اولتىرماق.
قىزغلاداق:	لالە گلى نىنگ بىر تورى.
قىزىقتىرماق:	علاقە مند قىلماق، تشوچق قىلماق.
قىيىن چىلىك:	مشكلات، آغىر وضعىت.
قىينىلماق:	عذاب چىكماق، قىيىن چىلىككە توشماق.

کثافت:	■
کوز فصلی:	■
کوموش:	■
کوپلیک:	■
کوچیرماق:	■
کوركم:	■
کوکت:	■
کونگیل:	■
کېكسە:	■
کېلىشىك:	■
کېمە:	■
گپ:	■
گۈزە ل:	■
محنت:	■
مسلمان:	■
موقعىت:	■
مؤمن:	■
مَيْز:	■
مۇلجل:	■
مَيْسە:	■
مېرگن:	■
مېش:	■
ناشپوتى:	■
نقطه سىزى:	■
نقطە لى:	■
اخلت، ناپاكلىك.	
خان موسمى، ميزان، عقرب و قوس آيلرىنى اوز اىچىگە آلگەن فصل.	
نقرە.	
جمع.	
بىر جاي دن باشقە جاي گە آلېب بارماق، كتاب يۈزىدىن كاغذ يادىرى.	
دفتر گە قىته يازىش.	
چىرايلى، سرسىز.	
سبزى (ترکارى).	
يورەك، ضمير.	
قرى، كتە ياشلى.	
اضافت و ربط و وصل حرفلىرى.	
كشتى.	
جمله، بىردىن كۈپرەق سۈزىلدىن تشکىل تاپگەن معنالى و فعل لى عبارت.	
چىرايلى، كۆزگە يخشى و زېبا كورىنە دىيگەن.	
زحمت، كوشش.	
اسلام دينى گە پىروكىشى، اسلام كېلتىرگەن.	
جاي.	
درستكار، صادق، اميin.	
قورىتىلگەن اوزوم.	
نشان، هدف.	
اوت، گياھ، علف.	
اوقچى، صياد.	
مشك.	
ناك.	
بى نقطە، نقطەسى بولمە گەن.	
نقطە دار.	

نويان:	شهزاده، امير، سر كرده.
وازكچماق:	بوتونلى، صرف نظر اپتماق.
هاريماق:	چرچە ماق.
هيد:	ايىس، بورون آرقەلى سېزىلە دىيگن يخشى ويامان ايىس.
هيداوجى:	راننده، مۇتر، ارابە و باشقە نرسە لرنىنگ ھىدە يدىيگن كىشى.
ھىيت:	عىد، بىرەم.
ياردم سۋەرەش:	كمك و مدد اىستش.
ياروتماق:	ياختى قىلماق، روشن قىلماق.
ياروغ لىك:	ياختى لىك، روشنالىك.
ياز:	تابستان.
يازماق:	بىتماق، تحرير قىلماق.
ياغاج:	درخت، چوب، شاخە.
ياغدو:	نور.
ياو:	دشمن، غنيم.
ياوابىي:	وحشى.
پيراغ (پيراق):	برگ.
پيراقلى:	يره يدىيگن، مناسب.
پيره شە:	مناسب، برابر، موافق.
پيره لىنماق:	زخمى بولماق، يره دار بولماق.
پيشە ماق:	تىرىكلىك قىلماق، عمركۈرمەق، يشنه ماق.
پيشيل:	سبز.
پلغوز:	يىكە، تنها.
پيم-پيشيل:	سبز و خرم، سرسبز، كامل سبز.
پيورت:	وطن، اولكە.
پوكسەلىش:	ترقى قىلىش، پىشىرت قىلىش.
پومشاڭ:	نرم، ملايم.

ملايم و سست قىلماق.	يۇمىشتىماق:
ھمراھ.	يۈلداش:
رهنما، سوارى، راکب.	يۈللاوچى:
اوتلاق، چراگاھ.	يىلاو:
كافي.	يېتىرىلى:
شمال، نسيم.	پېل: